

ВІСНИК 9'2017 ПРОКУРАТУРИ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНЕ ЮРИДИЧНЕ ОФІЦІЙНЕ ВИДАННЯ
ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Засновано

10 червня 1999 року

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія KB № 10791

Засновники

Генеральна прокуратура України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Надано статус офіційного видання

наказом Генерального прокурора України від 19 квітня 2012 року № 38

Головний редактор

Лариса Сарган

Видавець

Національна академія прокуратури України
вул. Мельникова, 81-Б, м. Київ, 04050
тел.: (044) 206-15-61
www.napu.com.ua
vpu.ap.gp@gmail.com

© Генеральна прокуратура України, 2017

© Національна академія прокуратури України, 2017

НАУКОВА РАДА

СТОРОЖУК ДМИТРО АНАТОЛІЙОВИЧ

перший заступник Генерального прокурора України (голова)

ПРИСЯЖНЮК ІВАН ІВАНОВИЧ

ректор Національної академії прокуратури України,
кандидат юридичних наук (заступник голови)

ГУБЕРСЬКИЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ

ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор філософських наук, професор, академік НАН України

ТАЦІЙ ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ

ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор, академік НАН України

ГЕТЬМАН АНАТОЛІЙ ПАВЛОВИЧ

проректор з наукової роботи Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПрН України

ГРИЦЕНКО ІВАН СЕРГІЙОВИЧ

декан юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук

ЄНІН ЄВГЕНІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

заступник Генерального прокурора України, кандидат політичних наук

КОСТЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

завідувач відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України

МАЛЯРЕНКО ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

НОР ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ

завідувач кафедри кримінального процесу і криміналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

ТИХИЙ ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ

віце-президент НАПрН України – керівник Київського регіонального центру,
доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України

ШЕМШУЧЕНКО ЮРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

директор Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
доктор юридичних наук, професор, академік НАН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

САРГАН ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА

головний редактор, інспектор Департаменту забезпечення діяльності керівництва Генеральної прокуратури України

ТОЛОЧКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

заступник головного редактора, проректор Національної академії прокуратури України, кандидат юридичних наук, професор

БАРАНДИЧ СВІТЛАНА ПАВЛІВНА

відповідальний секретар, начальник редакційно-видавничого відділу Національної академії прокуратури України

БЛАЖІВСЬКИЙ ЄВГЕН МИКОЛАЙОВИЧ

доктор юридичних наук

ДЬОМІН ЮРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

старший викладач відділу підготовки прокурорів з нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор

ЛИТВАК ОЛЕГ МИХАЙЛОВИЧ

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

КАПЛІНА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА

завідувач кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

КОЗЬЯКОВ ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ

начальник відділу науково-методичного забезпечення прокурорської діяльності поза сферою кримінальної юстиції Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор

КОСЮТА МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ

професор кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор

ПОГОРЕЦЬКИЙ МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ

завідувач кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор

ПОПОВ ГЕОРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

проректор – директор Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук

РУДЕНКО МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ

професор кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор

СЕРЕДА ГРИГОРІЙ ПОРФИРОВИЧ

доктор юридичних наук, професор

СТРИЖЕВСЬКА АНЖЕЛА АНАТОЛІЇВНА

заступник Генерального прокурора України, кандидат юридичних наук

ХОЛОДНИЦЬКИЙ НАЗАР ІВАНОВИЧ

заступник Генерального прокурора України – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, кандидат юридичних наук

ЯКИМЧУК МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ

перший проректор Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор

ОФІЦІЙНО

6 Корупція долається двома методами – страхом для тих, кому є чого боятися, і совістю для тих, хто приймає державні рішення

Із виступу Генерального прокурора на 14-ій зустрічі Ялтинської європейської стратегії (YES) 16 вересня 2017 року

11 Офіційні зустрічі та робочі візити керівництва Генеральної прокуратури України

СЬОГОДЕННЯ

19 Рейдерство в аграрному секторі економіки: хто винен і що робити?

21 В'ячеслав Соколовий: Прокуратура Вінниччини гостро реагує на злочини, вчинені у земельній сфері

25 Наталія Бойко: Захист інтересів держави в аграрній сфері – один з пріоритетних напрямів діяльності прокуратури Донецької області

28 Олександр Білоус, Вероніка Лукіна: Досвід прокуратури Миколаївської області у реалізації представницьких повноважень з метою відновлення законності у користуванні землями сільськогосподарського призначення

32 Викрито махінації із земельними ділянками на узбережжі Азовського моря

33 Інформація прес-служб регіональних прокуратур про захист прокурорами земель сільськогосподарського призначення та врожаїв

ПІДСУМКИ

44 Результати роботи Головного слідчого управління Генеральної прокуратури України та слідчих регіональних прокуратур за 8 місяців 2017 року

ПРОТИДІЯ

46 Дмитро Міський, Юлія Кулікова: Комісією з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури контролюється стан виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою Генеральної прокуратури України на 2017 рік

ПРАВОДОПОМОГА

51 Реалізація положень Закону України «Про амністію у 2016 році»

52 Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

АКАДЕМІЯ

56 Робочий візит в Академію правосуддя Турецької Республіки

58 Міжнародний семінар «Напрями та пріоритети реалізації державної служби в системі правоохоронних органів: досвід країн – членів ЄС та України»

60 Тренінг «Методика та засоби навчання дорослих»

ДОСЛІДЖЕННЯ

- 62 | Євген Васілін:
Про об'єкт доведення банку
до неплатоспроможності
(ст. 218-1 Кримінального кодексу України)

ПРИЗНАЧЕННЯ

- 68 | Юрій Луценко представив
у Краматорську нового керівника
Військової прокуратури сил АТО

50, 55, 67 | Нові видання
Національної академії прокуратури України

Відповідальність за достовірність інформації, точність імен та прізвищ несуть автори.
Матеріали редагуються та можуть бути скорочені.
Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій.

Вісник прокуратури № 9'2017
Відповідальний редактор *Лідія Зелінська*
Редактори випуску:
Олена Дьордійчук, Тетяна Помазанова, Зоя Пономаренко
Верстка *Оксана Колосюк*
Обкладинка *Надія Грекович*

*Використано фото, надані прес-службами регіональних прокуратур,
та матеріали, розміщені у вільному доступі в мережі Інтернет*

Підписано до друку 28.09.2017

Формат 64х90/8
Папір крейдований. Друк цифровий.
Тираж 510 прим.
Зам. № 17-09-28-1

Виготовлення оригінал-макета та друк
Національна академія прокуратури України
вул. Мельникова, 81-Б, м. Київ, 04050

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції.
Серія ДК № 4001 від 10.03.2011

КОРУПЦІЯ ДОЛАЄТЬСЯ ДВОМА МЕТОДАМИ – СТРАХОМ ДЛЯ ТИХ, КОМУ Є ЧОГО БОЯТИСЯ, І СОВІСТЮ ДЛЯ ТИХ, ХТО ПРИЙМАЄ ДЕРЖАВНІ РІШЕННЯ

**Із виступу Генерального прокурора України Юрія Луценка
на 14-ій зустрічі Ялтинської європейської стратегії (YES)
16 вересня 2017 року**

У слов'янських мовах, зокрема українській, слово *justice* дослівно, тобто як «справедливість», не перекладається.

«Юстиція» походить від того ж кореня, але не збігається у значенні із «справедливістю».

Багато років юстиція країни була відірвана від поняття справедливості.

Можливо, це одна з найголовніших причин і першого Майдану, і другого.

На минулій зустрічі YES я казав, що ми на шляху від *no justice* до *yes justice*. Сьогодні ми перебуваємо у точці *maybe*.

Проте мені є що сказати. Відбулися зрушення.

По-перше, здійснено зміни в самій прокуратурі. Ми зменшили чисельність на чверть, збільшили зарплату вдвічі, ввели відкритий доступ до прокуратури тих, хто ніколи раніше там не працював (колись таке годі було уявити). І сьогодні понад 80% вакансій заповнюється людьми з-поза системи.

Ми також створили за сприяння радника, американського юриста Богдана Витвицького, за що я щиро вдячний йому, спеціальну Генеральну інспекцію, яка «вичищає» корупціонерів усередині системи.

І, можливо, найголовніше – ми за крок до відокремлення прокурорського нагляду від слідства. Я дуже добре пам'ятаю, як на двометровому ланцюзі мене водили коридорами Генпрокуратури. Слідчий праворуч казав: «Це правильно», а прокурор, який наглядав за законністю, – також: «Це правильно». Ми маємо роз'єднати ці служби. Окремо Державне бюро розслідувань – окремо прокурорський нагляд, який буде приймати законні та незаангажовані рішення.

Ми створили самоуправління. На сьогодні я, як Генеральний прокурор, уже не маю диктаторських повноважень. Я нікого не можу призначити й нікого не можу звільнити. Це роблять спеціально утворені на загальних зборах Рада прокурорів і відповідна Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія. Це революція! Це означає, що тепер ніхто не може – ні я, ні мої заступники, ні інші керівники – наказати рядовому слідчому посадити когось за ґрати, інакше його знімуть з посади!

Ми перейшли з постсталінської системи прокуратури до нормальної європейської.

Чи повністю вона європейська? Ні. Не буду обманювати. Ми лише прямуємо. Ми на шляху переходу, йдемо у правильному напрямку.

Скоро чергова річниця Майдану. Можу з гордістю доповісти, що ми зробили те, чого від нас вимагало суспільство. Власне те, для чого цивільну особу, без юридичної освіти призначали на посаду Генерального прокурора – надати політичний імпульс, сприяти швидшому розслідуванню резонансних справ.

Сьогодні у нашій країні в суді судять экс-президента В. Януковича за державну зраду. Це сигнал не для Януковича та його команди, а для всіх президентів і високопосадовців, які є зараз і будуть завтра. Я впевнений, що це – головне досягнення.

За винятком окремих випадків слідство у справах щодо оточення В. Януковича майже завершене, настає фаза судових процесів. У суді уже перебувають «майданівські» справи стосовно 116 осіб, у тому числі вбивць.

Наприкінці вересня 2017 року ми подамо до суду справу проти тих, хто дав наказ стріляти. За нашою версією це колишній президент В. Янукович, экс-керівники МВС О. Захарченко та СБУ О. Якименко.

Я вдячний відповідному департаменту ГПУ, очолюваному С. Горбатюком, за проведenu надважку роботу, результатом якої стала дуже давно очікувана новина.

За рік органи прокуратури в Україні затримали 6931 хабарника.

Справи щодо 3934 із них станом на сьогодні перебувають у судах. Йдеться не лише про дрібних чиновників, а й членів Вищої ради юстиції, керівників обласних державних адміністрацій, міністерств, державних служб. Це наша повсякденна робота: в середньому щодня в Україні затримується три хабарники. Кожен випадок хабарництва – це розірвана судина, через яку знекровлюється українське суспільство.

1,5 млрд дол. США вилучено у мафії В. Януковича. Ці кошти повернуто в державний бюджет, і вони вже працюють на потреби країни.

На армію, будівництво доріг, сільську медицину, запровадження спеціального режиму пропуску на кордоні для громадян, які не мають біометричних паспортів, – на всі найбільш пекучі завдання, які ставить перед нами суспільство.

Також важливо сказати, що кожного дня ми повертаємо державі по 200 га вкраденої землі. На цей момент таких земель повернуто 75 тис. гектарів.

Отже, прокуратура є дієвою. Постає запитання: чому тоді мене не зустрічали квітами вдячні громадяни на вході? Тому що за всіма дійсно справжніми досягненнями є відсутність судів з конкретними вироками. Я це усвідомлюю. Я прекрасно розумію, що людей цікавить факт відновлення справедливості через винесені судом вирoki. Їх, на жаль, немає. Ця тема рефреном звучить на Конференції YES у Києві.

Нам потрібен Антикорупційний суд. Байдуже, як це буде називатися – окремий антикорупційний суд, антикорупційна палата в існуючому суді – але він потрібен завтра!

Частина депутатів внесла закон про створення Антикорупційного суду, що обслуговуватиме НАБУ (з його 26 справами, які детективи подали в суд цього року). Такий антикорупційний суд будуть створювати політики: троє від парламенту, троє від президента і троє від уряду. Чи не нагадує це ситуацію з Державним бюро розслідувань, до цих пір не створеним? Адже політики досі не можуть домовитись, хто з них буде головним «комісаром Катані».

Набір суддів політиками я не підтримую. Створення дуже чесного суду тільки для однієї інституції я не вважаю правильним. І посполіті, і «віпи» повинні мати справедливий суд.

Дозволю собі погодитися із тезою П. Порошенка і Д. Керрі, що всі суди мають бути антикорупційними. Я за те, щоб Антикорупційний суд розглядав справи усіх корупціонерів незалежно від того, хто їх затримав – НАБУ, СБУ, ГПУ чи МВС.

Чи можливо розглядати у Києві 4 тисячі судових справ, доправляючи з усієї України на спеціальних автомобілях підсудних на засідання? Очевидно, ні. У Печерському суді столиці – центральному суді, де зосереджено тисячу резонансних справ, ми маємо п'ять суддів. Я не говоритиму про те, які вони, – мені закон забороняє критикувати суддів. Але їх усього 5 на понад 800 справ. Це означає, що нам потрібні негайно, завтра, судді, які почнуть судити по закону і справедливості.

Скільки займе часу створення нового суду (забезпечення приміщенням, комунікаціями, проведення конкурсу, новий бюджет)? Можливо, це буде зроблено швидко, і в такому разі я буду радий. Але моя пам'ять підказує, що це мінімум декілька років. Якщо пригадуєте, НАБУ створювали рік.

Я не хочу чекати й року. 4 тисячі хабарників щодня «прогулюють» тюрму. Моя відповідь підтверджена не мріями, а діями. Я пропоную в існуючому суді створити спеціальну палату (якщо треба, виділити їй окреме приміщення). У кожному обласному центрі, в столиці також, на відкритому конкурсі (я тричі наголошую!) протягом трьох місяців необхідно набрати нових суддів під наглядом незалежних громадських організацій.

Дайте мені 50 суддів антикорупційної палати або антикорупційного суду цього року – і ми повернемо країну до нормального життя.

План Д. Керрі й П. Порошенка мені ближчий, аніж альтернатива ще два роки за допомогою західних інституцій готуватися до створення ідеального суду. Цього року створимо палату і паралельно якомога швидше будемо робити антикорупційний суд. Робімо і те, і те. В чому протиріччя? Хто може заперечити? Дійте, депутати! Менше часу витрачайте на проривання кордону, більше пишть законів!

Наостанок про найважливіше. Завдання Генпрокурора, наскільки я розумію, не тільки карати конкретних злочинців, а й разом з урядом, парламентом, президентом змінювати певною мірою життя суспільства, щоб не виникало чергових спокус корупції.

Доконаним юридичним фактом є те, що В. Янукович за час свого правління завдав збитків державі Україна згідно з висновками експертів у розмірі 40 млрд дол. США. Це дорівнює одному річному бюджету країни. Голова уряду А. Яценюк у перший день свого прем'єрства «отримав» на рахунках у Державному казначействі України суму в 10 тисяч дол. США на всі потреби країни: пенсії, медицину, війну, енергетику. Зараз у бюджеті 60 млрд грн, що становить близько 2 млрд дол. США.

Проаналізуємо, як було вкрадено ці гроші та чи можна це робити сьогодні. Бюджетні кошти привласнювали через установлення подвійної ціни на газ – маленької для населення, великої для промисловості. Відповідно, газ за «потрібною» ціною передавали своїм підприємствам і збирали прибуток у готівці. На цьому країна втратила 10 млрд грн. Сьогодні такої схеми немає, дякуючи парламенту.

Раніше були «податкові майданчики». Представники українського бізнесу мусили платити на рахунки приватного підприємства міністра фінансів і зборів, а потім лише третина коштів з цього «майданчика» доходила до держави. Зараз цього огидного стану не існує.

Сьогодні ми не маємо «відкатів» із ПДВ, оскільки податок нараховується автоматично. Не існує схеми так званого нетипового імпорту, коли «вимивали» податки. Ми позбавляємося хаосу і мегакорупції в державних закупівлях, тому що працює програма «ПроЗорро».

Я можу далі перераховувати важливі рішення, які прийняли президент, уряд, парламент. Усе це значною мірою декриміналізувало суспільство, але перед нами ще два великі завдання, які стосуються державних монополій та митниці. На митниці потрібно ставити досконалу техніку, сканери і встановлювати режим перевірки сусідніми країнами. Пілотний експеримент уже запроваджено в Чернівецькій області, який, я думаю, викличе багато галасу.

Щодо державних монополій відповідь у всьому світі одна: її величність приватизація. Тільки так можна позбутися 3,5 тисяч підприємств, які є насамперед постійним джерелом політичної корупції, сили кланів, могутності олігархів. Потрібна приватизація – чесна, прозора, на аукціоні.

На завершення скажу просту річ: «Корупція в будь-якому суспільстві долається двома методами – страхом для тих, кому є чого боятися, і совістю для тих, хто приймає державні рішення». Я думаю, що ми вселили потрібну частину страху тим, кому є чого боятися.

Моє улюблене кіно – це оперативне відео, в якому два митники домовляються між собою про чергову корупційну оборудку, а потім один з них каже: «Ні, я не буду підписувати, бо за мною прилетить Луценко на двох вертольотах». Для мене це найкращий фільм року, «прокурорський „Оскар”». Ми встановлюємо страх для всіх: недоторканих депутатів парламенту, міністрів, у тому числі чинних, для чиновників і простих громадян. Вони всі будуть відповідати по закону.

Допоки я Генеральний прокурор України, жодна людина, на яку є обґрунтовані докази (не бажання, а докази) щодо її кримінальних діянь, не сховається ні на жодній посаді, ні в жодній партії, ні за жодними іншими обставинами.

Злочинність не має партійності, національності та місця народження. Я це доводжу. В тому числі, через подання у Верховну Раду України стосовно депутатів коаліції, навіть тих, які наближені до «центру» прийняття політичних рішень цієї держави. Мене не зу-

пиняє це, тому що знаю: сила влади в тому, що вона справедлива. А не в тому, що певні депутати, які підтримують її ухвали своїми голосами, можуть спати спокійно. Навпаки, якщо сьогодні прийнято рішення про скасування недоторканності з чотирьох депутатів, причому з трьох таких, які голосують за урядові документи, це означає, що влада стала сильнішою. Це моє глибоке переконання.

З іншого боку, як Генеральний прокурор, я відкидаю можливість відкриття кримінальних справ «на замовлення». Тільки у разі наявності доведених фактів. Генеральний прокурор – не стіл замовлень. Якщо якомусь політику хочеться назвати злочинцем свого опонента, це не означає, що Генпрокурор негайно має «козирнути». Так, у цій країні є багато людей, у чесності яких сумнівається суспільство. Проте між сумнівом і доказом – величезна дистанція. Тому я також не дам перетворити Генпрокуратуру на знаряддя громади, спрямоване проти тих, кого вона не любить. В історії таке траплялося, але матрос Железняк не буде вирішувати, кого посадити.

Попри всю пошану та любов до нашого народу, до українців я відкидаю охлократію в питаннях законності.

Такого не повинно бути, якщо ми йдемо до стану правової держави.

Окрім того, треба відновити совість у влади під час прийняття рішень. Я займаю позицію деполітизованого Генпрокурора – це завдання радше до виборців.

Совість у влади подолає корупцію швидше, ніж страх перед Генеральною прокуратурою.

YES©2017. Фотографи: Сергій Іллін, Олександр Індічий, Олександр Пілюгін

ЮРІЙ ЛУЦЕНКО ЗУСТРІВСЯ З ПРЕДСТАВНИКАМИ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ

У межах візиту в Україну делегації СКУ на чолі з його президентом Євгеном Чолієм представники цієї неурядової організації, що об'єднує українські громади в діаспорі, мали робочу зустріч із Генеральним прокурором України Юрієм Луценком.

Під час заходу Юрій Луценко поінформував Євгенія Чолія та його колег про результати роботи органів прокуратури. Зокрема, Генеральний прокурор звернув увагу присутніх на процес реформування, розповів про створення та початок функціонування Ради прокурорів України та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів.

Також Юрій Луценко повідомив про результати боротьби з корупцією, представив дані щодо повернених коштів та землі. Одночасно він зупинився на питаннях, які ще потребують вирішення.

Президент Світового Конгресу Українців Євген Чолій подякував за надану інформацію і зазначив, що сподівається на подальшу плідну співпрацю.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПРОКУРОР УКРАЇНИ ПРОВІВ ЗУСТРІЧ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ВЕНЕЦІАНСЬКОЇ КОМІСІЇ

7 вересня 2017 року Генеральний прокурор України Юрій Луценко зустрівся з представниками Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) з метою обговорення низки законопроектів.

Зокрема, сторони детально проаналізували проблематику ініціативи запровадження у системі судустрою Вищого антикорупційного суду та окремі положення проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про судоустрій і статус суддів” (щодо запровадження обов’язкової спеціалізації суддів з розгляду корупційних і пов’язаних з корупцією правопорушень)».

Юрій Луценко відзначив, що Україна високо цінує зусилля міжнародних інституцій, спрямовані на зміцнення правової системи в нашій державі.

Учасники заходу наголосили на тому, що наявність професійної та незалежної судової системи є однією з основних запорук існування правової держави і довіри суспільства до судових рішень з дотриманням принципу рівності усіх перед законом.

ВІДБУЛАСЯ ЗУСТРІЧ ГЕНПРОКУРОРА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИМ І ПОВНОВАЖНИМ ПОСЛОМ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В УКРАЇНІ

12 вересня 2017 року Генеральний прокурор України Юрій Луценко зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом Турецької Республіки в Україні Йонетом Джаном Тезелем.

Сторони обговорили поточний стан двосторонньої співпраці у сфері міжнародно-правової допомоги в кримінальних провадженнях, перспективи подальшої співпраці між компетентними органами України та Туреччини, а також інші питання, що становлять взаємний інтерес.

Під час зустрічі Надзвичайний і Повноважний Посол Туреччини позитивно оцінив роль органів прокуратури України в утвердженні верховенства закону та дотриманні чинного законодавства.

За результатами заходу сторонами висловлено впевненість у подальшій конструктивній двосторонній співпраці.

ВІЗИТ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА УКРАЇНИ ЮРІЯ ЛУЦЕНКА У ТУРЕЦЬКУ РЕСПУБЛІКУ

Делегація Генеральної прокуратури України на чолі з Генеральним прокурором України Юрієм Луценком відвідала Турецьку Республіку.

Під час робочого візиту відбулися зустрічі з Міністром юстиції Туреччини Абдулхамітом Гюлем, Міністром внутрішніх справ Турецької Республіки Сулейманом Сойлу, Головним публічним прокурором провінції Анкара Юкселем Коджаманом.

Турецьких колег поінформовано про проведені у відомстві реформи, а також результати роботи прокуратури у боротьбі з організованою злочинністю і корупцією.

Сторони обговорили низку актуальних питань двостороннього співробітництва у кримінально-правовій сфері, зокрема виконання міжнародно-правових доручень

у кримінальних провадженнях. Українська делегація мала можливість ознайомитись з досвідом роботи турецьких компетентних органів.

Юрій Луценко висловив вдячність турецькій стороні за послідовну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України.

За результатами зустрічей учасниками висловлено впевненість у подальшій конструктивній двосторонній співпраці.

Окрім того, у межах візиту Генеральний прокурор України разом з Уповноваженим Президента України у справах кримськотатарського народу Мустафою Джемільєвим зустрівся в місті Анкарі з представниками кримськотатарської діаспори.

УКРАЇНСЬКІ ПРОКУРОРИ ВІДВІДАЛИ ФРАНЦУЗЬКУ РЕСПУБЛІКУ З НАВЧАЛЬНИМ ВІЗИТОМ

Упродовж 18–22 вересня 2017 року відбувся навчальний візит делегації українських прокурорів у Французьку Республіку, організований Консультативною місією Європейського Союзу в Україні.

Метою візиту, в якому взяли участь представники Генеральної прокуратури України та керівники прокуратур Харківської, Одеської, Київської та Львівської областей, було ознайомлення із системою французької магістратури, що включає в себе прокуратуру та суди. Українська сторона докладно довідалася про добір кадрів, ведення електронного дос'є магістрів, спеціальну підготовку кандидатів на посади магістрів, засади діяльності прокуратури у французькій судовій системі.

Особливу увагу приділено оцінюванню роботи прокурорів, запровадженому в магістратурі Французької Республіки, а також ролі Вищої ради суддів і прокурорів у цьому процесі. Крім того, керівництво Національної школи магістратури, яка входить до Європейської мережі судових тренінгів, презентувало порядок та особливості підвищення кваліфікації чинних магістрів і спеціальної підготовки кандидатів на посади в магістратурі, низку освітніх програм для іноземних правників.

Генеральний інспектор юстиції Французької Республіки Патрік Пуарре поінформував українських колег про здійснення Генеральною інспекцією юстиції розслідувань із дисциплінарних питань та додержання вимог нормативних документів магістрами.

Візит делегації органів прокуратури України у Французьку Республіку став черговим кроком у плідному співробітництві відомства з Консультативною місією Європейського Союзу в Україні у сфері верховенства права та реформування сектору цивільної безпеки.

У ПЕКІНІ ПРОЙШЛА 22-ГА ЩОРІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ ПРОКУРОРІВ

Із 11 по 14 вересня 2017 року в місті Пекіні (Китайська Народна Республіка) пройшла 22-га щорічна конференція «Прокуратура на службі громадського добробуту: виклики та можливості в сучасному суспільстві».

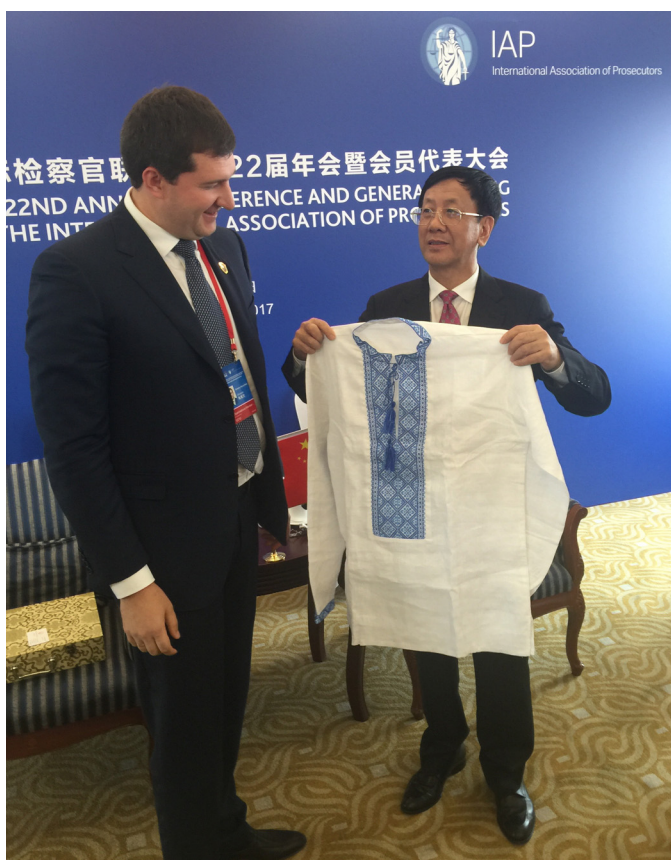

На заході, який проводиться Міжнародною асоціацією прокурорів, Генеральну прокуратуру України представляли перший заступник Генерального прокурора Дмитро Сторожук та ректор Національної академії прокуратури України Іван Присяжнюк.

Прокурори зі 104 країн світу протягом чотирьох днів конференції мали можливість обговорити актуальні проблеми та виклики, що постали перед юридичною наукою та практикою, обмінялись досвідом з питань боротьби з корупцією, відмивання здобутих злочинним шляхом коштів, розслідування злочинів у природоохоронній сфері, використання криптовалют. Значну увагу на конференції було приділено міжнародному співробітництву.

Головною метою Пекінської конференції є залучення світової спільноти прокурорів до обговорення актуальних проблем та викликів світової практики, важливості прокурорської діяльності у розбудові та підтримці безпечного, процвітаючого і справедливого суспільства.

Під час роботи конференції перший заступник Генерального прокурора Дмитро Сторожук та ректор Національної академії прокуратури України Іван Присяжнюк зустрілися з Генеральним прокурором Верховної народної прокуратури Китайської Народної Республіки Цао Цзяньміном. Сторони обговорили питання міжнародної співпраці та правової допомоги між прокуратурами Китайської Народної Республіки та України.

РАДА ЄВРОПИ ПРОВОДИТЬ В УКРАЇНІ ЕКСПЕРТНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

25 та 26 вересня 2017 року Офіс Ради Європи в Україні за сприяння проекту Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні» та Міністерства юстиції України провів експертні консультації щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні.

Захід було організовано для обговорення з представниками державних органів влади існуючих механізмів забезпечення виконання рішень ЄСПЛ.

З цією метою для проведення консультацій запрошені міжнародні експерти Ради Європи, зокрема: професор Кіпрського університету, член Європейського комітету з питань запобігання катуванням Костакіс Параскеву, Урядовий уповноважений Норвегії у справах Європейського суду з прав людини Маріус Емберленд, начальник відділу Департаменту виконання рішень Європейського суду з прав людини Ради Європи Павло Пушкар.

Експерти надали практичні вказівки з указанного питання та за результатами проведення консультацій висловили пропозиції стосовно удосконалення українського законодавства відповідно до стандартів та рекомендацій Ради Європи.

РЕЙДЕРСТВО В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ: ХТО ВИНЕН І ЩО РОБИТИ?

7 вересня 2017 року в Будинку уряду відбулася нарада з питань аграрного рейдерства. У ній взяли участь перший віце-прем'єр-міністр України – міністр економічного розвитку і торгівлі України Степан Кубів, керівництво Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Генеральної прокуратури України.

Генеральну прокуратуру, зокрема, представляв перший заступник Генерального прокурора Дмитро Сторожук.

Аграріям – особлива увага

На думку заступника Генпрокурора, рейдерство в аграрному секторі – одна з найгостріших проблем України, оскільки сільське господарство є стратегічною галуззю національної економіки. Отже, прокуратура приділяє цьому питанню особливу увагу.

Можливості Генеральної прокуратури України не безмежні. Після позбавлення у 2015 році органів прокуратури повноважень щодо загального нагляду за дотриманням і застосуванням законодавства підприємствами, установами, організаціями та державними органами вони не мають змоги втручатися у ці процеси. На сьогодні прокуратура має

повноваження лише тоді, коли злочин уже відбувся і є зареєстроване кримінальне провадження.

Втім правоохоронні органи склавши руки не сидять. Лише у поточному році було відкрито 44 кримінальні провадження у справах, пов'язаних із рейдерством в аграрному секторі. Три із них вже передані до суду з обвинувальним висновком. Лише одну справу закрито за відсутністю складу злочину, а ще одну – призупинено у зв'язку із тим, що підозрюваного оголошено у розшук.

Злочинці використовують різноманітні рейдерські схеми. Це й банальне свавілля, і переманювання орендодавців, і неправомірні судові рішення, й вигадані кредиторські заборгованості... Але найбільш поширеним є використання реєстраторами фіктивних даних та підроблення документів.

Так, із 39 поки що незакритих проваджень, які були зареєстровані у цьому році, – 17 пов'язані із незаконною зміною державними реєстраторами за зверненням невідновлених осіб засновників підприємств аграрного сектора.

Окрім цього, правоохоронні органи вже передали до суду 15 кримінальних справ, у яких оголошено про підозру державним реєстраторам. Обвинуваченим інкримінується перевищення повноважень при переоформленні права власності на земельні ділянки та майно підприємств.

Потрібно змінювати законодавство

Боротьба зі злочинністю – лише один бік медалі. Не менш важливим є запобігання злочинам. Особливо, коли йдеться про рейдерство, адже воно завдає непоправної шкоди українським підприємствам.

Дмитро Сторожук:

На нараді в Будинку уряду ми говорили з депутатами про необхідність внесення змін до законодавства для того, щоб зробити неможливим використання деяких схем рейдерського захоплення майна підприємств та земельних ділянок. У більшості зведень про кримінальні провадження щодо рейдерських захоплень привертає увагу формулювання: «... невідновлені особи незаконно заволоділи майном...». На перший погляд ситуація може здатися дивною, адже ці люди залишили у державного реєстратора певні документи, у яких фігурують відомості про них. Але нерідко злочинці використовують фальшиві документи, фальшиві довіреності, фальшиві виписки із рішень суду. І на той момент, коли правоохоронні органи отримують заяву про рейдерське захоплення, злочинців вже годі шукати – вони встигають зробити свою справу та зникнути. Необхідно унеможливити використання таких схем, щоб запобігти подальшому вчиненню злочинів.

Обвинувачень могло б бути більше, але...

Наступна проблема, з якою стикаються прокурори, – затягування процесу у суді. Найчастіше справи стосовно аграрної галузі носять цивільно-господарський характер, а майнові та господарські спори в суді можуть тривати в Україні по декілька років, що аж ніяк не пришвидшує розкриття справ щодо рейдерів. Отже, постає питання про визначення та виокремлення кримінальної складової у таких спорах.

Не сприяє притягненню злочинців до відповідальності й тривале проведення судових експертиз. На жаль, експертні установи перенавантажені, що уповільнює отримання результатів почеркознавчих, економічних, бухгалтерських та інших експертиз. Окрім цього, після захоплення рейдерами та реалізації врожаю чи майна не залишається жодних бухгалтерських документів. Відсутність таких паперів не дає можливості точно встановити розмір завданих збитків. Відповідно, без визначення цієї суми притягнути підозрюваних до відповідальності дуже важко.

Проте, незважаючи на усі труднощі, правоохоронні органи продовжують боротися із тими, хто стоїть на заваді розвитку українського аграрного сектора.

Якщо до рекомендацій Генеральної прокуратури, Національної поліції та Міністерства юстиції прислухаються й законодавці, можна не сумніватися: вже незабаром масове аграрне рейдерство в Україні відійде у минуле.

Що пропонує Генеральна прокуратура? По-перше, на законодавчому рівні потрібно заборонити переоформлення права власності на підприємства та майно без участі засновників, оскільки сьогодні більшість рейдерських захоплень відбувається за допомогою перереєстрації підприємств за фальшивими довіреностями.

По-друге, необхідно заборонити державним реєстраторам та іншим органам керуватися при розв'язанні господарських спорів виключно паперовими виписками з рішень судів. Зараз Єдиний державний реєстр судових рішень є абсолютно відкритим, а відтак будь-які дії з виконання судового рішення повинні вчинятися лише після того, як рішення суду з'явиться у цьому реєстрі.

Певні «запобіжники» потрібні й для контролю за передачею в оренду землі, паїв громадян. Щоб убезпечити аграрний сектор від рейдерських захоплень врожаїв, пропонується посилити з боку державних спеціально уповноважених органів у сфері земельних ресурсів контроль за передачею в оренду землі. Якщо потрібно, то надати цим органам додаткові повноваження. Не повинно бути так, що той самий земельний пай переданий особами за довіреністю в оренду двічі або тричі різним структурам, які претендують на вирощений урожай. Це стосується передусім договорів оренди минулих років. Тобто потрібно виключити можливість подвійної реєстрації земельних ділянок.

ПРОКУРАТУРА ВІННИЧЧИНИ ГОСТРО РЕАГУЄ НА ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ У ЗЕМЕЛЬНІЙ СФЕРІ

В'ячеслав Соколовий
прокурор Вінницької області,
державний радник юстиції 3 класу

Земля є не тільки природним надбанням Українського народу, а й основою економічного розвитку держави. Правильне та законне її використання приносить значні надходження до бюджетної системи у виді сплачених податків і прибутків від діяльності державних сільськогосподарських підприємств. Водночас земельні площі, агропромислові підприємства, врожаї є ласим шматком для злочинців, які вдаються до різних протиправних схем з метою заволодіння цими об'єктами. Нерідко трапляється, що спори між сільгоспвиробниками за землю, техніку, інше майно вирішуються протиправним способом із застосуванням сили та зброї.

Прокуратура Вінницької області принципово реагує на злочини, вчинені у агросфері

Так, завдяки якісній, професійній та злагодженій роботі прокуратури і поліції виявлено групу осіб, які, діючи шахрайським способом, на території

Барського району зухвало **заволоділи зерном** урожаю 2017 року, що належить сільгоспвиробникам Вінницької області, на загальну суму близько **18 млн гривень**. За цим фактом відкрито кримінальне провадження за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого **ч. 4 ст. 190 КК України** (шахрайство, вчинене в особливо великих розмірах організованою групою).

Злочинна група, діючи з корисливих мотивів, під виглядом закупівлі зерна укладала з вінницькими агровиробниками договори купівлі-продажу сільськогосподарської продукції. Поставлене зерно зловмисники вивозили в інші області України, не розраховуючись із потерпілими.

Наразі одному з підозрюваних обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на 60 діб із можливістю внесення застави в розмірі 8 млн гривень.

Крім того, у результаті злагодженої роботи прокурорів, слідчих та оперативних співробітників карного розшуку встановлено місцезнаходження частини із понад 400 т зернових культур, що були незаконно перевезені учасниками злочинної групи до Одеського порту, та з метою відшкодування завданих потерпілим збитків на знайдене майно накладено арешт.

Наприкінці серпня 2017 року завершено досудове розслідування у кримінальному провадженні за фактами **протидії господарській діяльності ТОВ «Агрофірма „Корвет”», втручання в діяльність працівників правоохоронних органів, викрадення зброї та хуліганських дій за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 206, ч. 1 ст. 15, ч. 1 ст. 262, ч. 1 ст. 343, ч. 1 ст. 296 КК України**.

Під час досудового розслідування винним особам оголошено про підозру у вчиненні вказаних злочинів та ухвалами Вінницького міського суду вказаним особам обрано запобіжні заходи у вигляді домашнього арешту.

Крім того, у липні 2017 року до суду скеровано обвинувальний акт стосовно колишнього керівника Держгеокадастру у Вінницькому районі за **ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 366 КК України**. Чиновниця **незаконно підписала та надала позитивний висновок про погодження проекту відведення земельної ділянки** та викопіювання з оновлення планово-картографічного матеріалу Бохонницької сільської ради Вінницького району. Відповідно до складених нею паперів земельна ділянка площею 0,9 га є такою, що призначена для ведення особистого селянського господарства та належить до категорії земель сільськогосподарського призначення, хоча в дійсності ця ділянка складається із земель промисловості та лісового господарства та перебуває в користуванні ДП «Вінницьке ЛГ» та КНВО «Форт» МВС України. Таким чином, незаконними діями посадової особи **державі заподіяно збитки в розмірі 620 тис. гривень**.

Водночас прокуратура Вінницької області контролює стан слідства у інших кримінальних провадженнях, пов'язаних із **порушенням прав землевласників і землекористувачів**.

Зокрема, проводиться слідство у кримінальному провадженні, розпочатому за фактом пошкодження сільськогосподарської техніки невстановленими особами на полі в с. Осична Оратівсько-

го району за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України.

Також триває досудове розслідування за фактом вчинення підроблення працівниками ТОВ «Великокісницьке» та ПП «ЯФК-Вітон» договорів оренди земельних ділянок, що належать жителям с. Велика Кісниця Ямпільського району, яке наприкінці серпня було розпочато за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 358 КК України.

Поряд із цим правоохоронними органами області зафіксовано **випадки підробки документів з метою заволодіння земельними ділянками**.

Наразі проводиться досудове розслідування у об'єднаному кримінальному провадженні за **ч. 3 ст. 190, ч. 1 ст. 358, ч. 1 ст. 361 КК України** за фактами **вчинення шахрайських дій, підроблення договорів оренди** та здійснення несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин та **внесення неправдивих відомостей** до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно і їх обтяжень, унаслідок чого службові особи ТОВ «Колорит Агрос» **заволоділи правом користування земельними ділянками**, розташованими на території Мізяківсько-Хутірської сільської ради Вінницького району Вінницької області, чим завдали збитків ТОВ «Правнича компанія „Справа“».

Проводиться слідство й у кримінальному провадженні за **ч. 1 ст. 366 КК України** за фактом вчинення протягом 2016–2017 років державними реєстраторами Могилів-Подільської районної державної адміністрації **службового підроблення**, а саме: незаконної реєстрації права оренди земельних ділянок площею близько 72 га на користь орендаря ТОВ «Поділля Латінвест» строком на 10 років від імені орендодавців, які на час реєстрації договорів оренди уже померли.

Крім того, місцевими прокуратурами впродовж 2017 року розпочато низку кримінальних проваджень за фактами **самовільних захоплень земель**. Для проведення досудового розслідування ці провадження передано відповідним слідчим підрозділам ГУНП в області.

Зокрема, Бершадською місцевою прокуратурою виявлено **факти самовільного захоплення земель історико-культурного призначення** посадовими особами ТОВ «Осіївське», СТОВ «Тростяничик» та фермерського господарства «Гуменний О.М.», загальна площа яких становить майже 18 га, про що до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості за ознаками вчинення кримінальних правопорушень, передбачених **ч. 2 ст. 197-1 КК України**.

За вчинення таких же правопорушень Немирівською місцевою прокуратурою розпочато кримінальні провадження за фактом самовільного зайняття невстановленими особами земель історико-культурного призначення в с. Ладижинські Хутори Гайсинського району, на яких розташовані пам'ятки трипільської культури, скіфські кургани, датовані VI–IV ст.ст. до н.е.; а також за фактом самовільного зайняття посадовими особами ПРАТ «Воловодівка» земель на території Ковалівської сільської ради Немирівського району, де розміщена пам'ятка археології місцевого значення (поселення Черняхівської культури III–IV ст.ст. н.е.).

Факти вчинення подібних кримінальних правопорушень зафіксовані й працівниками Калинівської та Могилів-Подільської місцевих прокуратур. Зараз у цих кримінальних провадженнях вживаються заходи щодо встановлення всіх обставин вчинення кримінальних правопорушень та притягнення винних осіб

до передбаченої законом відповідальності.

Слід зазначити, що на вчинення злочинів указаної категорії впливають недосконалість земельного законодавства, неефективна робота державних органів виконавчої влади, які організовують і здійснюють державний нагляд (контроль) у частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель.

До організаційних проблем розслідування земельних злочинів варто віднести низький рівень професійної підготовки слідчих, який унеможливує ефективне виявлення та документування вказаних злочинів, а також складність залучення в межах слідства спеціалістів для встановлення площ земель, що самовільно використовуються, та нарахування завданої державі шкоди внаслідок такого використання.

Однак, незважаючи на всі труднощі, які виникають під час досудового розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із протиправним заволодінням урожаєм сільськогосподарських культур, самовільним зайняттям земельних ділянок недобросовісними сільськогосподарськими виробниками, прокуратура й надалі вживає заходи щодо їх розкриття та притягнення до передбаченої законом відповідальності винних осіб у розумні строки.

Захист у суді інтересів держави в земельній сфері є одним із пріоритетних напрямів представницької діяльності прокурора

Упродовж 2017 року органами прокуратури Вінницької області до суду в інтересах держави з питань земельних відносин **скеровано 51 позов на загальну суму 57,4 млн грн**, задоволено позовних вимог на суму 81,1 млн грн, розпочато 13 кримінальних проваджень, повернуто **832 га земель**.

Враховуючи те, що площа сільськогосподарських угідь Вінницької області становить 2014,2 тис. га або понад 76% загальної території об-

ласті, захисту державних інтересів у сфері використання земель сільськогосподарського призначення органи прокуратури області приділяють особливу увагу. На порушення у вказаній сфері прокурори реагували як цивільно-правовими, так і кримінальними заходами.

У поточному році виявлено **факти протиправного виділення земель**. Так, прокуратурою Вінницької області внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань за фактом зловживання службовими особами однієї із сільських рад Вінницького району своїм службовим становищем під час незаконної передачі земельних ділянок загальною площею 1,5 га у приватну власність для ведення сільського господарства за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого **ч. 2 ст. 364 КК України**.

Установлено, що на підставі рішень сільської ради двом фізичним особам передано у приватну власність для ведення особистого селянського господарства дві земельні ділянки у межах території сільської ради. Це здійснено всупереч вимогам Земельного кодексу України, оскільки на ділянках розташовані ставки, річка та їх бережні захисні смуги. Досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні триває.

На Вінниччині площа земель історико-культурного призначення становить 5,4 тис га. Здебільшого вони розташовані за межами населених пунктів і використовуються для сільськогосподарських потреб. Однак під час вивчення розпоряджень Вінницької обласної державної адміністрації з'ясовано, що адміністрація розпорядилась лише незначною частиною цих земель. У 2017 році органами прокуратури Вінницької області зареєстровано 5 кримінальних проваджень за ч. 2 ст. 197-1 КК України за фактами **самовільного використання земель історико-культурного призначення** загальною площею понад 40 гектарів.

Органи прокуратури області активно пред'являють позови про **повернення земельних ділянок, які**

використовуються орендарями після закінчення терміну дії договорів.

Зокрема, прокуратурою Вінницької області подано позов до суду в інтересах Вінницької обласної державної адміністрації, Головного управління Держгеокадастру у Вінницькій області до приватної фірми про повернення земельних ділянок загальною площею 9,4 га (у тому числі 6,4 га земель промисловості) на території сільської ради у Вінницькому районі за межами населеного пункту.

Встановлено, що підприємство після закінчення у 2015 році договорів оренди не звернулося до відповідних органів державної влади щодо їх поновлення, не повернуло земельні ділянки, а продовжує використовувати для розробки кар'єру із добування цегельної сировини. Рішенням господарського суду Вінницької області від 4 вересня 2017 року цей позов задоволено.

До найбільш суттєвих порушень слід також віднести **факти самовільного використання земель запасу та резервного фонду державної власності**.

Зокрема, прокуратурою Вінницької області виявлено факт самовільного зайняття земель державної власності сільськогосподарського призначення загальною площею 132 гектари. Установлено, що 5 земельних ділянок державної власності сільськогосподарського призначення, які розташовані на території однієї із сільських рад, використовуються місцевим суб'єктом господарювання для ведення товарного сільськогосподарського виробництва (виращування сільськогосподарських культур) за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про передачу земельних ділянок у власність або надання у користування (оренду) та за відсутності вчиненого правочину щодо таких земельних ділянок.

За фактом самовільного зайняття земельних ділянок прокуратурою області наприкінці серпня внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками злочину, передбаченого **ч. 1 ст. 197-1 КК України**. Досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні триває.

Неодноразово органами прокуратури області виявлялись **факти незаконної реєстрації державними реєстраторами** органів місцевого самоврядування та органів державної влади **прав на земельні ділянки**. Встановлені навіть випадки реєстрації на підставі nepідписаних документів.

Так, цього року державний реєстратор однієї із селищних рад області провів реєстраційні дії щодо розірвання 65 чинних договорів оренди, укладених між власниками земельних ділянок і місцевим суб'єктом господарювання, та реєстрації нових договорів про оренду цих же земельних ділянок іншим товариством за відсутності підписів сторін у договорах. Указані злочинні дії державного реєстратора кваліфіковано прокурором за **ч. 1 ст. 366 КК України**.

Прокуратурою виявлені **порушення** під час виконання органами Державної фіскальної служби повноважень **щодо виявлення, обліку, оцінки та зберігання безхазяйного майна**.

Зокрема, у межах кримінального провадження слідчий поінформував податкову інспекцію одного з районів області про виявлення посіву соняшнику на площі 13,3 га, який може вважатися безхазяйним майном, з метою вжиття заходів до охорони, збирання врожаю для подальшого його повернення в дохід держави. Податківці уклали формальний договір із сільською радою про зберігання безхазяйного майна, проте за 15 днів урожай со-

няшнику вартістю 150 тис. грн було зібрано невстановленими особами. На підставі зазначеного договору інспекція не змогла стягнути з сільської ради суму завданих збитків у судовому порядку, оскільки при вирішенні спору за її позовом господарським судом встановлено, що акт прийому-передачі безхазяйного майна відповідно до укладеного договору зберігання відсутній; а оскільки сільська рада не є суб'єктом господарювання, вона не може бути стороною за договором про зберігання безхазяйного майна, що належить або переходить у власність держави.

За фактом недбалості службових осіб податкової інспекції у липні цього року до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесені відомості за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 367 КК України. У кримінальному провадженні триває досудове розслідування.

Прокуратура Вінницької області реагує на **незаконні судові рішення** у земельній сфері, які суттєво порушують інтереси держави.

Наприклад, у березні та квітні поточного року Апеляційним судом Вінницької області задоволено 2 апеляційні скарги прокуратури області, внесені на незаконні рішення місцевих судів, якими у незаконний спосіб передано 97 га родючої землі. Зокрема, за наслідками моніторингу Єдиного державного реєстру судових рішень було підготовлено апеляційну скаргу у справі за позовом фізичної особи до сільської ради у Козятинському районі Вінницької області про визнання права постійного користування у порядку спадкування на земельну ділянку площею 47,5898 га для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, що суперечить вимогам Цивільного кодексу України, оскільки право користування земельною ділянкою, що виникло в особи на підставі державного акта на право користування ділянкою, не входить до складу спадщини і припиняється зі смертю особи, якій належало таке право.

Особливої уваги потребують питання додержання законності під час використання земель сільськогосподарського призначення, що перебувають у користуванні закладів освіти

У 2017 році за принципової позиції прокурорів припинено незаконне використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення двох професійно-технічних навчальних закладів загальною площею 448,63 га, вартістю 18,6 млн гривень. Зокрема, заступник прокурора Вінницької області пред'явив позов в інтересах держави в особі Міністерства освіти і науки України до Теплицького професійного аграрного ліцею Вінницької області та ТОВ «Теплицький відгодівельний комплекс» про визнання недійсним договору та повернення земельної ділянки.

Установлено, що державний навчальний заклад (аграрний ліцей) без погодження із Міністерством освіти і науки України в 2014 році уклав із ТОВ договір про надання послуг із вирощування сільськогосподарських культур. Згідно з умовами договору заклад узяв на себе зобов'язання не створювати перешкод у доступі вказаного товариства до земельних ділянок площею 371 га, вартістю майже 16 млн грн та надав право на їх обробіток і збір урожаю, переважна більшість якого залишається у власності ТОВ «Теплицький відгодівельний комплекс». Таким чином, сторонами договору **укладено удавану угоду про надання послуг**, яка по суті є **прихованою формою договору оренди землі**.

Ухвалою Господарського суду Вінницької області провадження у справі припинено у зв'язку з добровільним виконанням відповідачами позовних вимог прокурора.

Керівник Немирівської місцевої прокуратури до Господарського суду Вінницької області пред'явив позов в інтересах держави в особі Головного управління Держгеокадастру України у Вінницькій області, Ковалівської сільської ради Немирівського району, КЗ «Ковалівський навчально-виховний комплекс „Загальноосвітня школа I–III ступенів – ліцей” Немирівської районної ради» до ТОВ «Агрокомплекс „Немирів”» про визнання недійсним договору про співпрацю при використанні земельної ділянки площею 77,63 га вартістю 2,847 млн грн, укладеного між комунальним закладом (Ковалівським НВК) й товариством з обмеженою відповідальністю, та застосування наслідків недійсності цього договору.

Прокуратурою встановлено, що вказаний договір укладено всупереч положенням Статуту навчального закладу та вимогам чинного законодавства, без погодження із засновником Ковалівського НВК в особі Ковалівської сільської ради, що є підставою для визнання його недійсним. Фактично Ковалівський НВК **передає у строкове платне користування ТОВ «Агрокомплекс „Немирів”» земельну ділянку державної форми власності, якою не мав права розпоряджатися за відсутності рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, без проведення аукціону**.

Також встановлено, що спірний договір не є договором про співпрацю у використанні земельної ділянки, а є прихованим договором оренди землі, його зміст суперечить вимогам Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Земельному кодексу України, Закону України «Про оренду землі» та не спрямований на реальне настання наслідків.

Ухвалою господарського суду Вінницької області провадження припинено у зв'язку з добровільним виконанням відповідачем позовних вимог прокурора.

ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ – ОДИН З ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Аграрний сектор України з його базовою складовою, сільським господарством, є системоутворювальним у національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій¹.

Захист інтересів держави в аграрній сфері завжди був одним із пріоритетних напрямів прокурорської діяльності. **Особливої гостроти це питання набуває у зв'язку із входженням України у світовий економічний простір.** Тому прокуратурою Донецької області систематично вживаються заходи щодо захисту аграрних інтересів держави.

Первинною ланкою аграрної галузі є **землі сільськогосподарського призначення**. Площа земель зазначеної категорії у **Донецькій області** доволі значна – **2041 тис. га**, що, з одного боку, дає можливість розвивати фермерство та інші види сільськогосподарського виробництва, а з другого – зумовлює неправомірні посягання на такі землі, яким необхідно невпинно протидіяти.

Так, у 2017 році органами прокуратури Донецької області **на захист інтересів держави в аграрній сфері пред'явлено 83 позови на суму 97 млн грн.** Судами уже **розглянуто та задоволено 69 позовів** цієї категорії на суму **22,6 млн грн.** Під час розгляду справ **відповідачами добровільно виконано заявлені вимоги на суму 2,2 млн грн.** У дохід держави **реально стягнуто 17,7 млн грн та повернуто 1254 га земель.**

Наприклад, прокуратурою області у березні поточного року вивчено стан законності використання земельних ділянок державної власності у Бахмутському (колишній Артемівській, – прим. ред.) районі Донецької області. Встановлено, що між Артемівською місцевою державною адміністрацією та приватним підприємством у 2005 році був укладений договір оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення **площею 481,4846 га вартістю майже 6 млн грн.** У березні 2016 року термін дії договору закінчився, і у його продовженні відмовлено. Незважаючи на це, приватне підприємство земельні ділянки не повернуло та продовжувало їх використовувати без правовстановлюючих документів. На цій підставі прокуратурою області пред'явлено позов про звільнення та повернення земельних ділянок. Рішенням Господарського суду Донецької області від 22 травня 2017 року у справі № 905/520/17 зазначений позов задоволено у повному обсязі, підприємство зобов'язано протягом 30 днів з дня набрання

Наталія Бойко

заступник прокурора Донецької області,
старший радник юстиції

рішенням суду законної сили звільнити та повернути державі земельні ділянки за актом приймання-передачі. Зараз рішення суду повністю виконано, земельні ділянки повернуто.

З таких самих підстав прокуратурою області пред'явлено позов до іншого приватного підприємства щодо **повернення земельних ділянок** сільськогосподарського призначення **площею 65,9520 га вартістю близько 1,5 млн грн.** Рішенням Господарського суду Донецької області від 17 травня 2017 року у справі № 905/506/17 позов прокурора також повністю задоволено.

Заходи щодо захисту майнових прав на землі сільськогосподарського призначення вживають і місцеві прокуратури. Наприклад, Красноармійською місцевою прокуратурою Донецької області виявлено, що приватне підприємство істотно порушує умови договору оренди земельних ділянок державної власності – майже рік не сплачує орендну плату, яку має вносити щомісячно. Внаслідок цього у підприємства утворилась заборго-

¹ Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 року № 806-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-p>

ваність у сумі 200 тис. грн. З метою захисту інтересів держави місцевою прокуратурою пред'явлено позов про **стягнення зазначеної суми за боргованості, розірвання договору оренди та зобов'язання повернути державі земельні ділянки площею 205,9292 га вартістю 8,3 млн грн.** Рішенням Господарського суду Донецької області від 10 серпня 2017 року у справі № 905/1200/17 позов прокурора задоволено.

Крім захисту земельних інтересів держави прокуратура постійно приділяє увагу правомірності відчуження національних аграрних об'єктів.

Зокрема, у минулому році прокуратурою області виявлено факти **незаконної передачі державних аграрних майнових комплексів у приватну власність.** Встановлено, що виконавчий комітет Кальчицької сільської ради Нікольського району Донецької області без згоди Міністерства аграрної політики та промисловості України (органу, уповноваженого на управління майновими правами) прийняв рішення про встановлення права приватної власності на нерухоме майно філії ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» **«Кальчицький елеватор»**, хоча цей елеватор **включений до переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації.** Прокуратурою Донецької області пред'явлено до суду позов

в інтересах держави в особі Кабінету Міністрів України і Міністерства аграрної політики та промисловості України про визнання незаконним та скасування рішення, визнання недійсним свідоцтва про право власності. Рішенням Господарського суду Донецької області від 6 грудня 2016 року у справі № 905/2806/16, залишеним без змін постановами Донецького апеляційного господарського суду від 20 лютого 2017 року та Вищого господарського суду України від 25 липня 2017 року, позов прокуратури задоволено повністю, визнано незаконним рішення сільської ради про встановлення права приватної власності на «Кальчицький елеватор», визнано недійсним та скасовано відповідні свідоцтва про право приватної власності. На сьогодні рішення суду виконано у повному обсязі.

Такі ж незаконні рішення виконками місцевих рад приймали щодо інших елеваторів у Донецькій області, які є філіями ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України». Прокуратурою області оскаржено ці рішення й судами задоволено відповідні позови стосовно «Роївського елеватора» (рішення Господарського суду Донецької області від 24 січня 2017 року у справі № 905/3168/16, залишене без змін постановою Донецького апеляційного господарського суду від 25 квітня 2017 року у справі № 905/3168/16) та «Легендарненського елеватора» (рішення Господарського суду Донецької області від 26 квітня 2017 року у справі № 905/507/17, залишене без змін постановою Донецького апеляційного господарського суду від 26 червня 2017 року у справі № 905/507/17). На сьогодні «Легендарненський елеватор» повернуто державі, а щодо «Роївського елеватора» пред'явлено віндикаційний позов про вилучення майна з чужого незаконного володіння.

Прокурорський захист аграрних інтересів держави не обмежується лише представницькими заходами. Так, у 2017 році органами прокуратури області **розпочато 29 кримінальних проваджень за фактами самовільного зайняття земельних ділянок сільськогосподарського призначення** (ст. 197-1 КК України).

Розслідування вказаних кримінальних проваджень суттєво ускладнюються тривалістю та неякісністю експертної оцінки заподіяної шкоди (склад кримінального правопорушення передбачає наявність шкоди – сто і більше неоподатковуваних мінімумів до-

Кальчицький елеватор

Легендарненський елеватор

ходів громадян), невстановленням особи, яка вчинила правопорушення.

Попри це у поточному році прокуратурою вже спрямовано до суду два кримінальні провадження з обвинуваченням осіб за **ст. 197-1 КК України**.

Наприклад, приватний підприємець самовільно зайняв та з вересня 2016-го по липень 2017 року використовував земельну ділянку державної власності площею 57,5 га, чим завдав матеріальної шкоди на суму 92 тис грн. Після виявлення цього факту прокуратурою внесено відомості до ЄРДР та організовано належне досудове розслідування, під час якого збитки державі відшкодовано, а кримінальне провадження направлено до суду з обвинувальним актом.

Під час вжиття заходів реагування на захист інтересів держави в аграрній сфері прокуратура часто стикається з **проблемами, які перешкоджають ефективному застосуванню визначених законом повноважень**.

По-перше, це **бездіяльність органів влади щодо захисту державних аграрних інтересів**. Так, компетентні органи державної влади або місцевого самоврядування ухиляються від виконання своїх наглядових повноважень: не проводять перевірки, не контролюють стан виконання договорів та не переймаються порушенням їх істотних умов. Навіть у разі обізнаності з наявними порушеннями органи не вживають заходів для його припинення або усунення. У подальшому така бездіяльність може стати підставою для порушення державних інтересів.

Так, не вигідні для держави, тобто з низькою ставкою орендної плати, договори оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення пролонгуються внаслідок того, що компетентні органи не спрямовують заперечення проти продовження дії договору.

По-друге, це **неякісність матеріалів перевірок органів державного нагляду (контролю)**. Зокрема, поширеними є випадки проведення перевірок без встановлення особи лише з констатацією самого факту правопорушення. Порушується також процедура перевірки: вихід на перевірку без належно оформленого посвідчення (направлення на перевірку), неознайомлення особи з результатами перевірки тощо. Такі відхилення від вимог закону перешкоджають подальшому використанню матеріалів перевірки як доказів.

По-третє, це **несвоєчасність проведення перевірок**. Кримінальний кодекс України передбачає строки давності притягнення до кримінальної відповідальності, Цивільний кодекс України – строки позовної давності, Кодекс України про адміністративні правопорушення – строки накладення адміністративного стягнення. Сплив цих строків унеможливорює застосування до порушника належних заходів стягнення та поновлення державних інтересів. На жаль, компетентні органи доволі довго проводять перевірки або виявляють порушення через значний час, що надалі унеможливорює притягнення винних осіб до відповідальності.

Викладеним проблемам властивий системний характер, вирішувати їх потрібно в організаційно-нормативній площині. На наш погляд, усунути зазначені недоліки можна законодавчим розширенням прав прокурора під час представництва інтересів держави. Зокрема, прокурор повинен мати право вимагати інформацію від усіх органів влади (а не лише від того, який проявляє бездіяльність щодо захисту державних інтересів), самостійно призначати перевірки, залучати спеціалістів для надання необхідної інформації, відбирати пояснення тощо. Зазначене дасть змогу здійснювати більш ефективний захист інтересів держави, у тому числі в аграрній сфері.

ДОСВІД ПРОКУРАТУРИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ З МЕТОЮ ВІДНОВЛЕННЯ ЗАКОННОСТІ У КОРИСТУВАННІ ЗЕМЛЯМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Олександр Білоус
перший заступник прокурора
Миколаївської області,
старший радник юстиції

Вероніка Лукіна
прокурор відділу представництва інтересів
громадянина або держави
в суді та при виконанні судових рішень
Прокуратури Миколаївської області,
молодший радник юстиції

Земля у сільському господарстві є головним засобом виробництва, її законне та ефективне використання значною мірою забезпечує ефективність господарської діяльності та фінансове благополуччя територіальних громад і держави в цілому.

До найбільших аграрних регіонів півдня України належить Миколаївська область, в якій землі сільськогосподарського призначення обіймають 2054,4 тис. га, або 83,6% земельного фонду області. Із указаної кількості майже 40 тис. га становлять землі запасу, які не надані у власність та користування.

Питання законності використання цих площ останнім часом набули особливої гостроти.

Як свідчать численні повідомлення у засобах масової інформації та результати прокурорської діяльності, землі сільськогосподарського призначення незаконно надаються у власність та користування. Сільгоспвиробники та громадяни використовують їх на підставі так званих тимчасових угод, актів про нарахування збитків за фактичне використання земель або взагалі самовільно.

Місцеві органи виконавчої влади та самоврядування, незважаючи на передачу ще з початку 2013 року відповідних повноважень органам Держгеокадастру України, продовжують надавати вказані землі за відсутності розроблених та затверджених у встановленому законом порядку проектів землеустрою, без проведення земельних торгів тощо. Наповнення бюджетної системи, звісно, відбувається, проте надання земель у такий спосіб призводить до необлікованого їх використання та, відповідно, робить можливим ухилення сільгоспвиробників від сплати встановлених податків від реалізації вирощеної продукції.

Незаконному використанню земель сприяло також і те, що процедура реформування органів державного контролю у сфері земельних відносин тривала понад два роки.

Незважаючи на такі проблеми, органи прокуратури області вжили організаційно-практичні заходи для активізації представницької діяльності з метою реального відновлення інтересів держави у сфері користування землями сільськогосподарського призначення.

Використання земель сільськогосподарського призначення на підставі незаконних угод, за відсутності розроблених та затверджених у встановленому законом порядку проектів землеустрою, без реєстрації відповідних прав

Такі випадки виявлено внаслідок зіставлення отриманої органами прокуратури інформації з даними Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Так, Миколаївською місцевою прокуратурою № 2 виявлено факт використання громадянином земельних ділянок державної власності загальною **площею 62 га вартістю 1,5 млн грн** за відсут-

ності затверджених проектів землеустрою та правовстановлюючих документів. За вказані землі громадянин сплачував орендні платежі на підставі розрахунків сільської ради.

У зв'язку з цим місцевою прокуратурою у березні поточного року пред'явлено позов про повернення земельних ділянок державі в особі Головного управління Держгеокадастру в області. Рішенням суду від 31 липня 2017 року позов задоволено.

На території Березанського району виявлені факти використання земель державної власності на підставі договорів про внесення плати за фактичне землекористування, якими передбачено сплату коштів за використання земель. Натомість відповідними фізичними та юридичними особами такі кошти не надавались.

З метою повернення цих земель загальною **площею 64,6 га вартістю 1,6 млн грн** Миколаївською місцевою прокуратурою № 1 у червні – серпні 2017 року пред'явлено 2 позови, розгляд яких триває.

При здійсненні представницьких повноважень органи прокуратури області **використовують матеріали кримінальних проваджень.**

Так, під час досудового розслідування кримінального провадження, розпочатого Вознесенською місцевою прокуратурою за фактом самовільного зайняття земельної ділянки державної власності площею 39 га, встановлено, що остання надана Вознесенською райдержадміністрацією у грудні 2016 року поза межами її повноважень в оренду ТОВ «Авангард-2005» для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Крім того, всупереч вимогам законодавства відповідний проект землеустрою щодо відведення цієї земельної ділянки не розроблявся, земельні торги не проводились, ділянка не сформована, реєстрація права оренди не здійснена.

Враховуючи викладене, місцевою прокуратурою до господарського суду області у травні поточного року пред'явлено відповідний позов про повернення земельної ділянки **площею 39 га вартістю 1,1 млн грн.** Рішенням суду від 21 серпня 2017 року провадження у справі припинено у зв'язку з добровільним поверненням земельної ділянки.

Незаконне надання земель сільськогосподарського призначення поза конкурсною процедурою, передусім для ведення фермерського господарства

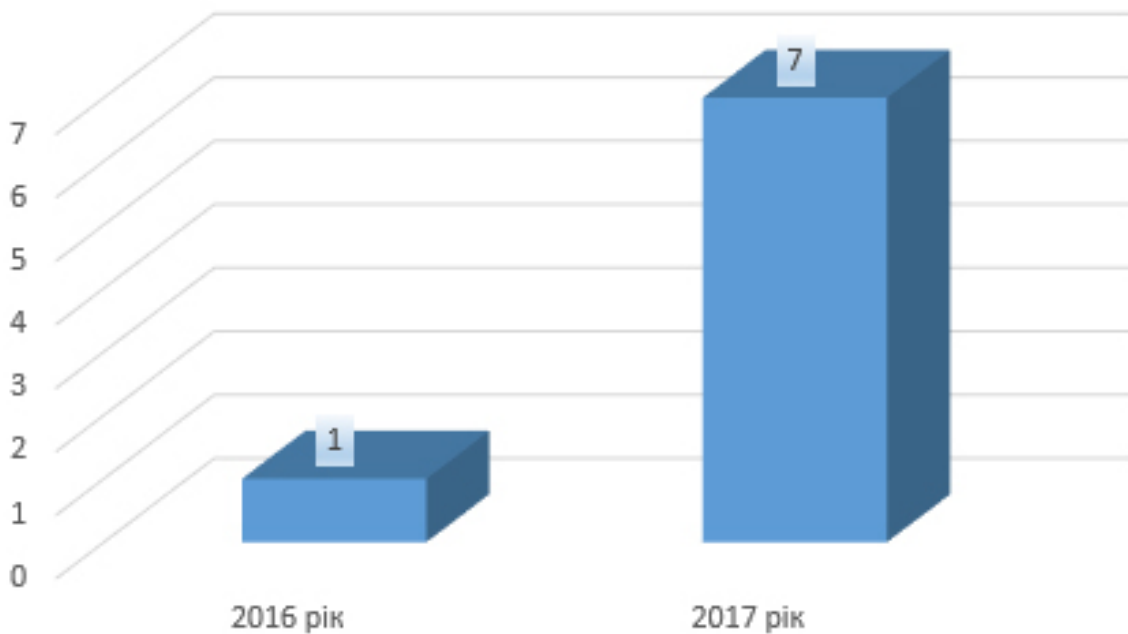
До внесення змін у ст. 134 Земельного кодексу України (які набрали чинності з квітня 2016 року) Головним управлінням Держгеокадастру в області землі сільськогосподарського призначення **надавалися у користування переважно у позаконкурентному порядку** окремим фізичним особам для ведення фермерського господарства, городництва, сінокошення, випасання худоби тощо.

Як свідчать проведені органами прокуратури області перевірки,

**Структура позовів щодо повернення сільськогосподарських угідь
(всього пред'явлено 33 позови щодо 1500 га)**

Направлено проваджень до суду у земельній сфері

окремі ділянки надавались громадянам, які уже мали у користуванні землі для ведення фермерського господарства або які не збиралися здійснювати відповідну діяльність та передавали угіддя у користування суб'єктам господарської діяльності, уникаючи у такий спосіб процедури земельних торгів.

Так, Баштанською місцевою прокуратурою встановлено факт незаконного надання Головним управлінням Держгеокадастру в області в оренду громадянці земельних ділянок загальною **площею 579 га вартістю 14,6 млн грн** для створення фермерського господарства.

Водночас особі вже відводились землі для вказаних цілей і вона вже була засновником фермерського господарства, а отже, мала право додатково отримувати землі для ведення фермерського господарства лише за результатами земельних торгів.

До того ж після отримання цих земель громадянка передала їх у суборенду іншому підприємству для вирощування сільськогосподарської продукції. За цим фактом місцевою прокуратурою пред'явлено позов, розгляд якого триває.

За бездіяльності органів влади та контролю наявні випадки нецільового використання земель сільськогосподарського призначення, порушення умов договорів оренди

Зокрема, набули поширення випадки **розорювання земель, наданих для сінокошіння та випасання худоби, та використання їх під посіви сільськогосподарських культур** (соняшнику, проса та інших). Тобто пасовища фактично використовуються як рілля для ведення товарного сільського господарства, що є нецільовим використанням земель.

Такі незаконні дії землекористувачів призводять до **погіршення якості ґрунтів, виснаження земель та значних бюджетних втрат**, оскільки **орендна плата за землі зазначеної категорії в 4-5 разів менша**, ніж за рілля.

До прикладу, рішенням Врадіївського районного суду від 29 червня 2017 року, залишеним в силі ухвалою Апеляційного суду Миколаївської області від 22 серпня 2017 року, задоволено позов Первомайської місцевої прокуратури до громадянина про розірвання договору оренди землі **загальною площею 27,5 га вартістю 65 тис. гривень**.

Установлено, що громадянин у супереч умовам договору оренди замість випасання худоби та сінокошіння використовував надану земельну ділянку для вирощування соняшнику.

Випадки використання земель сільськогосподарського призначення з **порушенням істотних умов договору оренди є підставою для розірвання останніх**.

Так, Первомайською місцевою прокуратурою виявлено факт порушення Первомайською центральною районною лікарнею умов договору оренди земельної ділянки **площею майже 220 га вартістю 5,3 млн грн**, наданої для ведення підсобного господарства.

Зокрема, лікарнею зазначена ділянка для вказаних цілей не використовувалась, а одразу після укладання договору оренди була передана для ведення товарного сільгоспвиробництва фермерському господарству на підставі удаваного правочину – договору про надання послуг із обробітку землі.

У зв'язку з цим Первомайською місцевою прокуратурою пред'явлено позов про розірвання договору оренди, визнання недійсним договору про надання послуг із обробітку землі та повернення земельної ділянки.

Рішенням господарського суду області від 3 травня 2017 року позов задоволено частково, визнано недійсним договір про надання послуг, а в задоволенні інших позовних вимог відмовлено.

Вказане рішення суду оскаржено прокуратурою області в апеляційному порядку. Рішення у справі не прийнято.

Реагування прокурорами на незаконне успадкування земель, які раніше надані громадянам для ведення селянського (фермерського) господарства

Зокрема, з урахуванням позицій Верховного Суду України у справах №№ 6-2329цс16, 6-3113цс-15 органами прокуратури області здійснено моніторинг судових рішень за позовами громадян про визнання в порядку спадкування за законом права постійного користування земельними ділянками, наданими для вказаних цілей, опрацьовано інформації органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо відведення земель фізичним особам на праві постійного користування для ведення селянського (фермерського) господарства.

За результатами вивчення **виявлено факти видачі нотаріусами свідоцтв про право на спадщину**, до складу якої, окрім іншого, **входить право постійного користування земельною ділянкою**.

На усунення цих порушень у 2017 році вже пред'явлено 5 позовів щодо визнання недійсними та скасування свідоцтв про право на спадщину та повернення земель **загальною площею майже 165 га вартістю 4,4 млн гривень**.

Зокрема, галузевим відділом прокуратури області встановлений факт видачі нотаріусом Єланецької державної нотаріальної контори громадянці свідоцтва про право на спадщину, у зв'язку з чим остання незаконно набула право постійного користування земельною ділянкою **площею 38 га вартістю 1 млн гривень**.

Ураховуючи виявлені порушення, прокуратурою області у лютому поточного року пред'явлено позов про визнання недійсним

та скасування свідоцтва про право на спадщину за законом та повернення земельної ділянки у власність держави. Рішенням суду позов задоволено в повному обсязі.

Загалом у 2017 році **органами прокуратури області за фактами порушень вимог законодавства при розпорядженні та використанні земель сільськогосподарського призначення розпочато 31 кримінальне провадження**, пред'явлено до суду **33 позови щодо повернення державі та територіальним громадам 1500 га земель вартістю 37,5 млн гривень**.

На сьогодні судами **розглянуто та задоволено 9 позовів** щодо земель **площею 200 га вартістю 5,3 млн грн**, реально **повернуто ділянки площею понад 163 гектари**.

На відміну від попереднього періоду під час цього річного збору врожаю на території області вперше не допущено рейдерського захоплення земель, випадків відкритого протистояння, застосування зброї та фізичного насильства. Такі позитивні зміни відмітив і Генеральний прокурор України Юрій Луценко, зауваживши, що **в 2017 році в жодній області не було гарячої точки**.

Водночас правоохоронцями Миколаївщини скеровано до суду **7 обвинувальних актів у кримінальних провадженнях** у земельній сфері. Наприклад, кримінальне провадження стосовно мешканця м. Снігурівка, який **самовільно зайняв земельну ділянку площею понад 63 га**, розташовану біля території Снігурівського професійного ліцею, **за ч. 1 ст. 197-1 КК України**. Справа вже перебуває в суді.

ВИКРИТО МАХІНАЦІЇ ІЗ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ НА УЗБЕРЕЖЖІ АЗОВСЬКОГО МОРЯ

Під час перебування у Запоріжжі Генеральний прокурор України Юрій Луценко повідомив про виявлення **незаконного відведення 70 га землі заповідника біля Бірючого острова.**

Під час досудового розслідування встановлено, що в 2009 році на підставі виданих колишнім головою Якимівської районної державної адміністрації незаконних розпоряджень **у власність було передано 41 земельну ділянку загальною площею 70,87 га, що розташовані на косах Федотова** (на півострові Бірючий) та **Пересип у межах прибережної захисної смуги Азовського моря,** безпосередньо біля урізу води.

Зазначені земельні ділянки отримали 39 громадян нібито для ведення особистого селянського господарства.

Надалі **за договорами дарування ці землі були відчужені** на користь пов'язаних між собою юридичних осіб. Зараз на зазначеній території без законних підстав **розташовані будівлі для відпочинку та розважальні заклади.**

Колишньому голові районної адміністрації, який абсолютно незаконно відводив земельні ділянки, повідомлено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого **ч. 2 ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем, що спричинило тяжкі наслідки).**

Внаслідок вказаних незаконних дій зловмисника з власності держави вибули **цінні землі, загальна вартість яких перевищує 71 млн гривень.**

Юрій Луценко: Зараз ми вивчаємо, хто є бенефіціарами, тобто кінцевими вигодоотримувачами цих земельних ділянок, хто – підставними людьми, які їхні зв'язки. Є велика ймовірність, що підозри будуть пред'явлені і представникам судової гілки влади, які брали участь у цих незаконних оборудках.

Досудове розслідування у кримінальному провадженні триває, на земельні ділянки накладено арешт.

Колишньому посадовцю загрожує до шести років позбавлення волі.

Інформація управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ
Генеральної прокуратури України

Інформація прес-служб регіональних прокуратур про захист прокурорами земель сільсько-господарського призначення та врожаїв

НА РІВНЕНЩИНІ З НЕЗАКОННОГО КОРИСТУВАННЯ ПОВЕРНУТО 1145 ГА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Таке положення закріплено у ст. 14 Конституції України та ст. 1 Земельного кодексу України. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених законодавством. Але насправді зазначені органи, а також суб'єкти різних форм власності не завжди демонструють у цьому питанні законослухняність.

Рівненський край багатий різноманітними корисними копалинами. Передусім – це пісок, суглинки, граніт, вапняк, бурштин, інші природні багатства. На жаль, доводиться констатувати, що користування землею та її дарами здебільшого здійснюється не у визначеному законодавством порядку, а всупереч чинним правовим актам.

Для органів прокуратури це є вагомою підставою, щоб представницьку діяльність у сфері земельних правовідносин вважати пріоритетним напрямом роботи.

Завдяки проведеній у поточному році роботі на вказаному напрямі прокуратурі Рівненщини вдалося досягти певних результатів.

Загалом за період із січня по вересень 2017 року прокурори області пред'явили позови на захист **від неправомірного посягання на землі загальною площею понад 3501 га вартістю 117 млн грн.** Судами **задоволено позови щодо земель загальною площею 1307,34 га вартістю 43 млн грн, реально повернуто 1145 га землі.**

Зокрема, заходи представницького характеру активно вживались у зв'язку із систематичною несплатою орендної плати, закінченням строків дії дозвільних документів, порушенням вимог законодавства при укладенні відповідних договорів, поверненні земельних ділянок у власність держави або громади.

Наведемо декілька яскравих прикладів. Так, за позовом органів прокуратури Рівненської області судом постановлено повер-

нути державі з незаконного володіння **цінні землі вартістю 12,2 млн грн.** Прокурори з'ясували, що у 2015 році закінчився договір оренди 4,5 га земель промисловості, укладений між Сарненською міською радою та публічним акціонерним товариством, однак орендарем не здійснено жодних заходів щодо поновлення (продовження) відповідного договору або повернення земельної ділянки у власність держави.

Щоб відновити порушені майнові права держави, у справу втрутилася прокуратура, яка домоглася у Господарському суді Рівненської області задоволення її позовних вимог на користь держави у повному обсязі.

Також за результатами позовної діяльності прокуратури **розірвано договори оренди** трьох земельних ділянок **загальною площею 166 га,** укладені між Березнівською районною державною адміністрацією й двома агрофірмами, та повернуто ділянки державі. Несумлінних орендарів позбавлено права користування землями, що розташовані за межами сіл Поліське, Балашівка та Прислuch Березнівського району, через те, що останні усунулися від

виконання договірних зобов'язань і тривалий час **не сплачували орендні платежі** за користування землею, що призвело до ненадходження до бюджету значних сум коштів.

З аналогічних підстав після втручання Сарненської місцевої прокуратури приватною структурою реально **повернуто державі** за актами приймання-передачі **понад 560 га земель вартістю 6,3 млн грн.** У суді доведено, що у супереч укладеним в 2014 році між органами місцевої влади та одним із товариств договорам оренди останнє не лише не сплачувало орендну плату за користування земельними ділянками, а й **не здійснило жодних робіт з обробітку землі, яка надавалась для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.**

Привабливість земель водного фонду та рекреаційного призначення створює умови для **порушень законодавства при їх відведенні та використанні, здійснення на них незаконної забудови.** На такі порушення прокуратура Рівненщини теж невідкладно реагувала.

Зокрема, після вивчення стану водо- та землекористування на території Зарічненського району виявлено порушення законодавства під час розпоряджання **водосховищем «Сосно»**, вартість якого становить **7,3 млн грн.** Встановлено, що водний об'єкт площею 230 га передано в січні 2017 року **в безкоштовне користування фермерському господарству** на підставі незаконно прийнятого сільською радою рішення та укладеного між сторонами договору про управління майном, тоді як згідно з вимогами Водного та Земельного кодексів України **такі об'єкти повинні надаватись** обласною державною адміністрацією **лише на умовах оренди.**

Після вжиття прокурорами своєчасних заходів реагування судом визнано незаконними та скасовано рішення органу місцевого самоврядування, договору про управління майном, а також повернуто державі в особі Рівненської обласної державної адміністрації за актом приймання-передачі зазначений водний об'єкт.

Представницькими заходами **захищено землі, на яких здійснюється видобуток та ростуть багаторічні ліси.**

Зокрема, на території Великомидської сільської ради Костопільського району товариство з обмеженою відповідальністю продовжувало користуватися **34 га** землі, незважаючи на те, що строки дії спеціального дозволу на користування надрами та договору оренди землі закінчились. Оскільки товариство після припинення договору оренди землі обов'язок щодо повернення її орендодавцеві не виконало, з метою захисту інтересів держави та витребування земель вартістю **755 тис. грн** з незаконного володіння Здолбунівською місцевою прокуратурою до суду було заявлено відповідний позов, який задоволено.

Представницька діяльність прокуратури щодо захисту інтересів громадян та держави у сфері земельних відносин має важливе значення, потребує вжиття своєчасних, принципових та ефективних заходів реагування, спрямованих на реальне усунення порушень, відшкодування завданих збитків, притягнення до відповідальності як конкретних користувачів та розпорядників землі, так і посадових осіб відповідних контролюючих органів, якими не забезпечено виконання наданих повноважень щодо охорони та раціонального використання земель.

На цей час у провадженні судів залишаються на розгляді позови органів прокуратури про повернення ще 1067 га земель вартістю майже 39,4 млн гривень.

Окрім цього, впродовж 2017 року під час здійснення прокуратурою представницької діяльності **виявлено 5 фактів вчинення кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин, у зв'язку з чим розпочато кримінальні провадження.**

Родючі та цінні землі Рівненщини потребують сьогодні особливого захисту, тому прокурори у межах наданих повноважень, аби унеможливити та запобігти незаконним земельним оборудкам, будуть вживати усі можливі заходи та реагувати на наявні порушення. Робота із зазначених питань триватиме постійно.

*Інформацію підготовлено прес-службою
Прокуратури Рівненської області на підставі матеріалів
управління представництва інтересів громадянина
або державі в суді Прокуратури Рівненської області*

ЗАХИСТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ТА ПРОТИДІЯ ЗАХОПЛЕННЮ ВРОЖАЇВ НА ОДЕЩИНІ

Земельний фонд Одеської області становить понад 3 млн га, з яких 2,6 млн га – це сільськогосподарські угіддя. Виробництво сільгосппродукції спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур, овочів, винограду. Згідно з дослідженнями 2016 року регіон посів перше місце у державі за врожаєм ячменю – 1,1 млн тонн із майже 400 тис. гектарів.

На жаль, в області трапляються випадки незаконного посягання на врожай та спроб його захоплення з боку бажаючих поживитися чужою власністю.

Зокрема, у серпні 2017 року органи поліції попередили незаконне захоплення врожаю соняшника в Ізмайльському районі. Встановлено, що вночі на полі площею понад 110 га, яке орендує товариство з обмеженою відповідальністю, невідомі особи незаконно збирали врожай орендаря, цинічно використовуючи цілий арсенал сільськогосподарської техніки.

Процесуальне керівництво у кримінальному провадженні, розпочатому за фактом самоуправства, здійснює Ізмайльська місцева прокуратура. Проводяться необхідні слідчі дії.

Прокуратура Одеської області здійснює процесуальне керівництво у кримінальному провадженні за фактом незаконного заволодіння врожаєм пшениці, що є власністю підприємства у Ширяївському районі Одещини. Досудове розслідування у кримінальному провадженні розпочато за фактом шахрайських дій, вчинених в особливо великих розмірах (ч. 4 ст. 190 КК України).

Одеська місцева прокуратура № 3 вживає заходи, спрямовані на захист інтересів держави у сільськогосподарській сфері. Нею, зокрема, здійснюється процесуальне керівництво у кримінальному провадженні за фактом зловживання службовим становищем посадовими особами державного навчального закладу (ч. 2 ст. 364 КК України).

Установлено, що в користуванні університету перебувають дві земельні ділянки загальною площею майже 300 га, призначені виключно для реалізації дослідних та навчальних цілей. Однак під

час слідства з'ясовано, що землі використовуються невідомими особами для вирощування соняшника та кукурудзи.

За клопотанням місцевої прокуратури судом накладено арешт на дві ділянки та посіви сільськогосподарських культур. Тривають слідчі дії. Окрім того, правоохоронці вживають заходи, спрямовані на збереження сільськогосподарських посівів.

Також органи прокуратури Одещини забезпечують захист інтересів держави у сфері земельних правовідносин, реалізуючи представницьку функцію. Упродовж 2017 року співробітники органів прокуратури Одещини за позовами повернули та попередили незаконне відчуження майже 1,4 тис. га сільськогосподарських земель.

У поточному році прокуратура плідно спрацювала щодо виявлення та припинення земельних правопорушень. Зокрема, у серпні 2017 року задоволено позов Білгород-Дністровської місцевої прокуратури та розірвано договір оренди двох земельних ділянок сільськогосподарського призначення загальною площею понад 105 га. Відповідно до позовних вимог прокурора спірну землю вартістю більше ніж 4,5 млн грн зобов'язано повернути до державної власності.

Прес-служба
Прокуратури Одеської області

НАЛЕЖНЕ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ – У ПОЛІ ЗОРУ ПРОКУРАТУРИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Прокуратура Тернопільської області приділяє належну увагу застосуванню представницьких повноважень у питаннях земельних відносин. Насамперед це стосується земель сільськогосподарського призначення, оскільки Тернопільщина – край аграрний.

Так, Господарським судом Тернопільської області 7 вересня 2017 року задоволено **позов прокуратури області** в інтересах Тернопільської обласної державної адміністрації **про розірвання договору оренди земельної ділянки площею 83,49 га** (землі колишнього цукрового заводу), що використовувалася господарським товариством у промислових цілях. **Підставою для втручання** прокуратури стала **систематична несплата орендарем плати за користування землею** всупереч вимогам ст. 24 Закону України «Про оренду землі» та умовам договору. Земельну ділянку вартістю понад 152 млн грн зобов'язано повернути державі.

Також упродовж поточного року органами прокуратури Тернопільської області заявлено два позови про повернення самовільно зайнятих земельних ділянок сільськогосподарського призначення та один позов про повернення земельної ділянки, що використовувалася без належних правовстановлюючих документів.

Керівник Тереховлянської місцевої прокуратури до Господарського суду Тернопільської області підготував **дві позовні заяви в інтересах держави** в особі Головного управління Держгеокадастру в Тернопільській області до ТОВ «Мрія Фармінг Галичина» **про звільнення та повернення самовільно зайнятих земельних ділянок** (пасовищ) **загальною площею 34,7572 га вартістю 285 661 гривень**.

Також рішенням Господарського суду Тернопільської області від 3 січня 2017 року у справі № 921/119/17-г/13 задоволено позов Тереховлянської місцевої прокуратури та **зобов'язано** ПАП «Агропродсервіс» **повернути у володіння і користування держави** в особі Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області земельну **ділянку площею 36 га вартістю 925 566 грн**. Указана земельна ділянка 21 березня 2017 року повернута Головному управлінню Держгеокадастру у Тернопільській області, рішенням суду виконане.

Окрім цього, у поточному році забезпечено виконання рішення Господарського суду Тернопільської області від 3 січня 2017 року, яким зобов'язано ПАП «Агропродсервіс» повернути у володіння і користування держави в особі Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області частину земельної ділянки площею 11 га вартістю 100 тис. гривень.

Поряд з цим апаратом Прокуратури Тернопільської області при забезпеченні участі у розгляді судом справи виявлено обставини, які свідчили про **вчинення кримінального правопорушення**.

Так, складений та підписаний судовим експертом Тернопільського відділення Київського науково-дослідного інституту судових експертиз **висновок експерта** за результатами проведеної земельно-технічної експертизи від 29 листопада 2016 року № 338/16-22, призначеної у справі № 607/12160/15-ц за позовом виконувача обов'язків прокурора Тернопільської області в інтересах держави в особі Підгороднянської сільської ради до Тернопільської районної державної адміністрації, Реєстраційної служби Тернопільського районного управління юстиції про знаходження

земельної ділянки за межами населеного пункту (села Підгороднє), **є неправдивим**, оскільки **земельна ділянка перебуває в межах населеного пункту**. До Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про кримінальне правопорушення за ознаками злочину, передбаченого **ч. 1 ст. 384 КК України**.

Органи прокуратури Тернопільської області під час здійснення представницької діяльності щодо захисту інтересів держави у сфері охорони дитинства приділяють особливу увагу питанням **використання земель закладів освіти приватними аграрними підприємствами**.

Наприклад, Господарським судом Тернопільської області у квітні поточного року **задоволено два позови** Кременецької місцевої прокуратури **про повернення державному навчальному закладу** «Тернопільський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою» **земельних ділянок сільськогосподарського призначення загальною площею 112,8 га вартістю 3,4 млн гривень**.

Такі ж позови пред'явлено Чортківською та Тереховлянською місцевими прокуратурами.

Загалом підпорядкованими прокурорами пред'явлено вісім позовів про повернення професійно-технічним навчальним закладам області 722,4 га земель сільськогосподарського призначення загальною вартістю понад 21,8 млн гривень.

Усього у 2017 році органами прокуратури Тернопільської області **заявлено 23 позови на суму 177 млн 150 тис. грн**, з яких **задоволено 13 позовів на загальну суму 166 млн 260 тис. грн**. Упродовж поточного року в державну та комунальну власність **повернуто земельні ділянки площею 367 га вартістю 15 млн 242 тис. гривень**.

Прес-служба Прокуратури
Тернопільської області

ВІСІМ СПОСОБІВ НАЖИТИСЬ НА ЗЕМЛЯХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ. ПРОКУРАТУРА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ РЕАГУЄ НА КОЖЕН

З початку 2017 року органами прокуратури Харківської області з питань охорони та використання земель сільськогосподарського призначення **пред'явлено 112 позовних заяв** щодо **земель площею понад 3,5 тис. га вартістю понад 100 млн грн**. Вже **повернуто у власність держави майже 1 тис. гектарів**.

Правоохоронці констатують вісім типів порушень у сфері землекористування. На кожен такий випадок прокуратура гостро реагує, застосовуючи встановлені законом повноваження.

Відведення земельних ділянок державної власності у користування без проведення їх нормативної грошової оцінки

Прокуратурою встановлюються непоодинокі факти таких зловживань, які є порушенням ст.ст. 13, 15, 21 Закону України «Про оренду землі». Чинним законодавством передбачена **необхідність розробки нормативної грошової оцінки земель**, що має **передувати укладенню договору оренди**. Саме з вартості кожної окремої ділянки обраховується орендна плата. Це є істотною умовою договору оренди. Водночас органи державної виконавчої влади на місцях, укладаючи такі угоди, нехтують законодавством, що призвело та призводить надалі до **щорічних втрат бюджету**. Натомість за основу для визначення орендної плати вони **беруть середню грошову оцінку землі по області**, яка в деяких випадках **є в рази нижчою**.

Наприклад, Первомайською місцевою прокуратурою пред'явлено чотири позови про визнання недійсними договорів оренди земель загальною площею **64,2 га** на території Нововодолазького району у зв'язку з тим, що підприємством на момент укладання правочинів і до цього часу не виготовлено та не затверджено у встановленому законодавством

порядку технічну документацію щодо визначення нормативної грошової оцінки землі. Це призвело до значного ненадходження коштів до бюджету.

Такі ж випадки виявлено Дергачівською, Ізюмською та Лозівською місцевими прокуратурами.

Слід зазначити, що після розгляду судами позовних заяв прокурорів щодо визнання недійсними договорів оренди з підстав відсутності нормативної грошової оцінки при їх укладенні та визначенні розміру орендної плати, проведення необхідної оцінки орендованих земель та укладення додаткових угод орендна плата значно зросла, а надходження до бюджету збільшились у 5 разів.

Сплата орендної плати за користування землею за нижчими ставками

До значних ненадходжень у бюджет призводять зловживання та недбалість під час укладення договорів оренди, а надалі – недбалість і при перегляді умов договорів. Прокуратурою, зокрема, встановлено **випадки сплати орендної плати за користування землею за нижчими ставками**, ніж це передбачено у ст. 288 Податкового кодексу України.

Так, рішеннями Господарського суду Харківської області задоволено шість позовів керівника Чугуївської місцевої прокуратури щодо внесення змін у договори оренди землі, які укладені між підприємством та Вовчанською РДА стосовно земель площею майже **500 гектарів**.

Позови з таких самих підстав подали також керівники Первомайської та Ізюмської місцевих прокуратур.

Таким чином, завдяки приведенню у відповідність розмірів орендної плати у чинних договорах оренди земельних ділянок **надходження до бюджету вдалося збільшити у 2,5 рази**.

Відведення земель сільськогосподарського призначення поза встановленою процедурою проведення земельних торгів (аукціонів)

Виявлені випадки є порушенням вимог ст. 134 Земельного кодексу України.

Так, наприклад, Лозівською місцевою прокуратурою пред'явлено два позови про визнання недійсними та скасування наказів Головного управління Держгеокадастру у Харківській області та договорів оренди землі та суборенди землі щодо земель **загальною площею 938 га вартістю 21,1 млн гривень**.

Підставами для звернення до суду стала **незаконна передача земельних ділянок одним із орендарів в суборенду**. Ділянки йому були надані для створення фермерського господарства на позаконкурсній основі. Проте фермерське господарство орендар так і не створив, що свідчить про відсутність наміру для фермерства та безпідставне отримання ним землі без аукціону.

Лозівською місцевою прокуратурою пред'явлено до Балаклійського районного суду позов про визнання незаконним та скасування наказу Головного управління Держгеокадастру в області, визнання недійсними договорів оренди та суборенди земельної ділянки **загальною площею 140 га вартістю 3,2 млн грн**, скасування їх державної реєстрації.

Підставою для пред'явлення вказаного позову стало те, що **земельна ділянка передана без проведення земельних торгів, без перевірки наявності у особи відповідної матеріально-технічної бази та намірів створити фермерське господарство**.

До того ж у супереч вимогам Податкового кодексу України орендар передав цю земельну ділянку в суборенду місцевій агрофірмі, визначивши розмір плати за договором суборенди більший, ніж сума орендної плати.

Подібні випадки зафіксовані в інших районах області; керівниками Дергачівської, Ізюмської та Первомайської місцевих прокуратур на них відреаговано.

Використання земель на підставі угод чи договорів, термін яких закінчився

Так, керівником Чугуївської місцевої прокуратури пред'явлено позов про визнання відсутності права користування землею у ТОВ та звільнення земель площею 142 гектари.

Встановлено, що Великобурлуцькою райдержадміністрацією за відсутності прийнятих розпоряджень щодо надання дозволу на розроблення документації із землеустрою, її погодження та затвердження у встановленому законом порядку, як це передбачено ст.ст. 122–124 Земельного кодексу України, у 2011 році укладено два тимчасові договори з товариством, якими передбачено можливість використання останнім земель державної власності сільськогосподарського призначення. Термін дії цих договорів закінчився понад 4 роки тому, проте підприємство продовжує використовувати ці землі, посилаючись на вказані угоди.

Харківською місцевою прокуратурою № 6 до Господарського суду Харківської області пред'явлено позовну заяву про зобов'язання **повернути земельну ділянку загальною площею 626 га вартістю понад 54 млн грн**, термін дії договору щодо якої скінчився у 2011 році.

Злочинні схеми з підrobкою рішень органів місцевого самоврядування

Запущені у минулих роках злочинні схеми з підrobкою рішень органів місцевого самоврядування, без прийняття їх на пленарних засіданнях дотепер відгукуються масовим розбазарювання земель.

Так, на підставі рішень Русько-Лозівської сільської ради Дергачівського району **безоплатно у власність для будівництва та обслуговування жилого будинку**, господарських будівель та споруд **передано 27 земельних ділянок загальною площею 5,8 га вартістю 3,2 млн грн**. З метою повернення земель у власність держави керівником Дергачівської місцевої прокуратури пред'явлено позови.

Відведення райдержадміністраціями земель сільськогосподарського призначення поза межами повноважень

У статті 122 Земельного кодексу України визначено повноваження районних державних адміністрацій у передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності. Однак прокурорами встановлено факти відведення таких земель з порушенням норм закону.

Зокрема, рішенням Господарського суду Харківської області задоволено позов заступника прокуратури області про повернення земельної ділянки державної власності площею 7 гектарів.

Установлено, що розпорядженням голови Дергачівської райдержадміністрації **незаконно змінено цільове призначення земель, переведено їх із категорії сільськогосподарського призначення до земель житлової та громадської забудови** для розміщення кварталу котеджної житлової забудови за межами населеного пункту.

Згідно з нормами земельного законодавства до категорії житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для

розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

Тобто **відведення земельних ділянок для котеджів можливе лише в межах населеного пункту** відповідно до містобудівної документації.

Використання земель без правовстановлюючих документів

Таке порушення надає право державі відповідно до ст.ст. 156,157 Земельного кодексу України стягнути з незаконних користувачів земель збитки (фактично недоотримана орендна плата).

Первомайською місцевою прокуратурою до Господарського суду Харківської області пред'явлено позов про стягнення збитків у вигляді **неодержаного доходу** внаслідок користування земельною ділянкою **без правовстановлюючих документів** у розмірі 420 тис. грн з ТОВ у Зачепилівському районі.

Підставою для звернення прокурора до суду є встановлення факту використання протягом декількох років посадовими особами товариства земельної ділянки **площею 12,9 га** під господарчими будівлями та спорудами **без будь-яких документів** попри неодноразові звернення місцевих органів влади з листами про необхідність оформлення відповідних правовідносин.

Користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів **позбавляє орендодавця права одержати дохід у вигляді орендної плати за землю**, який він міг би отримувати, якби його право не було порушено.

На підставі листа місцевої прокуратури Зачепилівською районною державною адміністрацією розраховано відповідні збитки, завдані державному бюджету, які становлять **420 тис. гривень**.

Після закінчення терміну в один місяць з моменту проведення розрахунку, який відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок відшкодування збитків власниками та землекористувачам» від 19 квітня 1995 року надається суб'єкту господарювання на добровільну сплату збитків, прокуратурою пред'явлено відповідну позовну заяву.

Самовільне зайняття земель сільськогосподарського призначення державної власності

Зазначене є порушенням вимог ст.ст. 125, 126 Земельного кодексу України.

За результатами вжиття заходів щодо виявлення фактів самовільного зайняття земель органами прокуратури області зареєстровано **39 кримінальних проваджень** щодо земель **загальною площею 5642,9 гектара**.

Крім того, керівником Лозівської місцевої прокуратури скеровано до суду кримінальне провадження за **ст. 197-1 КК України** за фактом **самовільного зайняття землі площею 63,6 га зі встановленими збитками 81,8 тис. грн**. Наразі збитки порушником відшкодовано у повному обсязі.

З метою відшкодування збитків, завданих самовільним зайняттям земель, керівником Первомайської місцевої прокуратури пред'явлено позов про відшкодування 23 тис. грн та звільнення земельної ділянки площею 16 гектарів.

Також органом контролю розраховано шкоду в розмірі 820 тис. грн, з яких вже добровільно сплачено до бюджету 372,6 тис. гривень.

Прес-служба
Прокуратури Харківської області

ЗАВДЯКИ ВТРУЧАННЮ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ З НЕЗАКОННОГО КОРИСТУВАННЯ ПОВЕРНУТО ПОНАД 2,6 ТИС. ГА ЗЕМЛІ

Представницькими засобами прокурори Буковини реагують на порушення законодавства у сфері земельних відносин, у тому числі щодо повернення земельних ділянок із незаконного користування. З початку року **судами задоволено 17 позовних заяв** органів прокуратури Чернівецької області **на загальну суму понад 41,7 млн гривень**.

Зокрема, Львівський апеляційний господарський суд підтримав позицію прокуратури Чернівецької області та залишив у силі рішення суду першої інстанції про **повернення Бу-**

ковинській державній сільськогосподарській дослідній станції Національної академії аграрних наук України (НААН України) **понад 2,6 тис. га землі вартістю понад 30 млн гривень**.

Установлено, що 30 червня 1999 року Президія НААН України прийняла постанову про створення окремої юридичної особи – державного підприємства «Дослідне господарство „Центральне”» Буковинської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН України, якому передала в користування земельну ділянку площею 2,6 тис. гектарів.

У грудні 2013 року вказану постанову в частині передачі землі було скасовано та зобов'язано керівника Буковинської державної сільськогосподарської дослідної станції Національної академії аграрних наук України здійснити прийом-передачу вказаних земельних ділянок.

Однак ДП «Дослідне господарство „Центральне”» всупереч вимогам земельного законодавства та положенням постанови Президії НААН України земельні ділянки не повернуло та **продовжувало незаконно використовувати їх**, уклавши довгострокові договори з товариством з обмеженою відповідальністю «Акрополе» та двома фізичними підприємцями. Зазначене стало підставою для прокуратури звернутись з відповідним позовом до суду.

Свою принципову позицію прокуратура відстояла у судах першої й апеляційної інстанцій та домоглася повернення з незаконного користування на користь Національної академії аграрних наук України 2,6 тис. га землі.

Прес-служба
Прокуратури Чернівецької області

ПРОКУРАТУРА ХМЕЛЬНИЧЧИНИ АКТИВНО ПРОТИДІЄ НЕЗАКОННОМУ ВИКОРИСТАННЮ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

У Хмельницькій області 61% угідь займають найбільш родючі чорноземи в державі, що зумовлює значний попит і високу вартість сільськогосподарських земель.

У зв'язку з цим прокуратура області вживає заходи, передусім представницького характеру, щодо недопущення безгосподарного, незаконного використання таких земель, повернення їх у державну та комунальну власність.

З метою захисту інтересів держави у сфері використання земель сільськогосподарського призначення органами прокуратури Хмельницької області у 2017 році **заявлено позови на суму понад 230 млн грн**. Судами **задоволено позови на суму понад 210 млн грн**. **Реально повернуто та попереджено незаконне використання понад 6 тис. га земель**.

За результатами самостійного виявлення та опрацювання матеріалів Головного управління Держгеокадастру у Хмельницькій області під час здійснення представницької діяльності **розпочато 4 кримінальні провадження за фактами самовільного зайняття земель сільськогосподарського призначення площею 432 га**, одне з яких скеровано до суду.

Зокрема, Городоцькою місцевою прокуратурою до суду скеровано обвинувальний акт у кримінальному провадженні за **ч. 1 ст. 197-1 КК України** щодо самовільного використання селянським фермерським господарством «Мрія» земельних ділянок **загальною площею 89,8 га** для вирощування сільськогосподарських культур, що завдало значної шкоди державі.

Також цією місцевою прокуратурою розпочато кримінальне провадження за фактом самовільного зайняття ТОВ «Енселко-Агро» **78,5 га земельних угідь** державної власності на території Великокарабчівської сільської ради Городоцького району.

Кам'янець-Подільською місцевою прокуратурою внесено відомості до ЄРДР за **ч. 1 ст. 197-1 КК України** за фактами самовільного зайняття невстановленими особами **понад 107 га земель державної власності** поблизу с. Зеленче Дунаєвського району, чим спричинено збитки інтересам держави на суму майже **200 тис. гривень**.

В області трапляються випадки **захоплення земельних ділянок державних сільськогосподарських агропідприємств**, які фактичну статутну діяльність не здійснюють.

Так, Шепетівською місцевою прокуратурою зареєстровано кримінальне провадження за **ч. 2 ст. 197-1 КК України** за фактом самовільного зайняття двома приватними підприємствами земельної ділянки сільськогосподарського призначення **площею**

300 га. Земельну площу, яка перебуває в постійному користуванні ДП «Агроспецсервіс», підприємці засіяли гречкою.

Окрім того, цією ж місцевою прокуратурою до Господарського суду Хмельницької області пред'явлено позов в інтересах держави в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України про визнання недійсними угоди та договору про надання послуг із ведення рослинницького виробництва, укладеного між державним і приватним підприємствами. Позовні вимоги прокуратури стосувалися земельних ділянок державної власності сільськогосподарського призначення **загальною площею 904,6 га вартістю 31,2 млн грн** на території Цвітоської сільської ради Славутського району. Позов перебуває на розгляді.

В умовах стрімкого розвитку аграрного сектору, зростання дефіциту вільних сільськогосподарських угідь декотрі великі компанії, використовуючи «сірі» схеми, намагаються розширити свій земельний банк за рахунок високоякісних угідь державних сільськогосподарських підприємств. Насамперед агрохолдинги економлять на оплаті за використання таких земель, яка в середньому встановлюється на рівні законодавчо визначеного мінімального розміру та є в декілька разів меншою їх реального ринкового рівня. Натомість діяльність відповідних державних підприємств, яка повинна спрямовуватись на впровадження сучасних науково обґрунтованих технологій ведення сільсько-

го господарства, створення нових високопродуктивних культур тощо, згортається.

Так, у цьому році **з незаконного користування повернуто земельні ділянки державної власності вартістю понад 119 млн грн загальною площею 3512,6 га**, які належать державним підприємствам Національної академії аграрних наук України.

Крім того, під час здійснення представницьких повноважень виявлено **схеми штучного створення фермерського господарства як спрощеного, пільгового порядку одержання в користування земель державної чи комунальної власності** без проведення земельних торгів, які переслідують мету зменшення вартості оренди.

Прокуратурою області до суду подано позов про визнання незаконними розпоряджень Ізяславської районної державної адміністрації, наказів Держземагентства у Хмельницькій області, визнання недійсними договорів оренди 317 га земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які на неконкурентних засадах були передані в оренду громадянину для створення фермерського господарства.

Зазначене фермерське господарство наступного дня після реєстрації права оренди цих земельних ділянок передало їх в суборенду іншим юридичним особам – сільськогосподарським товаровиробникам.

Так само за позовом Хмельницької місцевої прокуратури судом визнано недійсними розпорядження Летичівської районної державної адміністрації, а також договори оренди і суборенди **114,3 га земельних ділянок** сільськогосподарського призначення, які надавались мешканцю району для ведення фермерського господарства, а згодом передані ним у суборенду ФГ «Агро-Повіт».

Також рішенням Старокостянтинівського районного суду задо-

волено позов місцевої прокуратури в інтересах держави до Головного управління Держгеокадастру в Хмельницькій області, ТзОВ «Енселко Агро», Зозулі Л.О. про визнання незаконним і скасування наказів управління, скасування договорів оренди та суборенди щодо земельних ділянок **загальною площею 1063 га вартістю 30 млн гривень**.

Законодавством встановлено **розмір орендної плати залежно від розміру нормативної грошової оцінки землі, а її заниження призводить до значних втрат бюджету**. Водночас значну кількість договорів оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення укладено за відсутності нормативної грошової оцінки земель або без застосування показників такої оновленої оцінки, яка має розроблятися не рідше одного разу на 7 років.

Частина орендарів державних земель, намагаючись протиправно уникнути сплати до бюджету орендних платежів у визначеному законом розмірі, тривалий час ухиляються від розроблення нормативної оцінки земельних ділянок або внесення змін у чинні договори стосовно врахування нормативної грошової оцінки. Зазначене завдає значні втрати місцевим бюджетам. Ураховуючи це, з метою захисту інтересів держави прокурори заявляють позови про визнання таких договорів оренди недійсними чи їх розірвання.

У зв'язку із тривалим ухиленням орендаря від розроблення нормативної грошової оцінки, приведення договору оренди земельної ділянки у відповідність із вимогами закону, що спричинило значне заниження розміру орендної плати, за позовом Старокостянтинівської місцевої прокуратури судом визнано недійсним і припинено на майбутнє договір оренди земельної ділянки **загальною площею 77,5 га**, укладений між Старокостянтинівською райдержадміністрацією та фермерським господарством «Юрій».

За результатами проведеного Городоцькою місцевою прокуратурою вивчення стану законності при розпорядженні та використанні земельних ділянок на території району встановлено, що ще у 2008 році між Віньковецькою районною державною адміністрацією та громадянином строком на 49 років укладено договір оренди земельної ділянки площею 70 га для ведення фермерського господарства, яка розташована на території Нетечинської сільської ради Віньковецької району.

Орендар, як і орендодавець – Віньковецька РДА, не мали наміру приводити договір оренди у відповідність із вимогами закону та збільшувати розмір орендної плати, розмір якої станом на 1 січня 2012 року у зв'язку із зростанням нормативної грошової оцінки збільшився майже до 890 тис. грн, а сьогодні уже становить понад 1,3 млн гривень.

Судом задоволено позов прокурора, у договір унесено зміни, відповідно до яких орендар замість 6 тис. грн сплачуватиме **щорічно до бюджету понад 40 тис. гривень**.

Прокурорами **заявлено понад 20 таких позовів**, більшість із них уже розглянуто і задоволено.

Прес-служба
Прокуратури Хмельницької області

ПОВЕРНЕННЯ У ДЕРЖАВНУ ВЛАСНІСТЬ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ТА НЕЗАКОННО ЗІБРАНИХ ВРОЖАЇВ НА ХЕРСОНЩИНІ

Оскільки пріоритетною галуззю для Херсонської області є аграрно-промислова, органи прокуратури особливу увагу приділяють усуненню порушень у сфері охорони та використання земель. Із цих питань **заявлено позовів на суму 273 млн грн**, з яких на сьогодні майже **на 90 млн грн задоволено. Державі повернуто 1463 га землі.**

Зокрема, прокуратура звернулася до суду з вимогою повернути до державної власності земельну ділянку сільськогосподарського призначення в смт Чаплинка Чаплинського району загальною **площею понад 520 га** вартістю 18 млн грн. У суді доведено протиправність виділення земельної ділянки для створення фермерського господарства, оскільки ці землі були передані в суборенду приватній структурі. Позовні вимоги судом задоволено в повному обсязі.

Також у цьому році Херсонщина однією із перших почала запроваджувати **процедуру вилучення врожаю землекористувачів**, які **самовільно використовують земельні ділянки сільськогосподарського призначення** та незаконно вирощують на них зернові та баштанні культури, соняшник.

Так, з метою протидії злочинам, пов'язаним із захопленням врожаїв та сільськогосподарських земель, прокуратурою Херсонської області створено спільну постійно діючу міжвідомчу робочу групу. Результатом її діяльності стало виявлення з початку року на території області **понад 2 тис. га самовільно зайнятих земель сільськогосподарського призначення.**

Згідно з чинним законодавством громадянин, який не має правовстановлюючих документів на землю, не набуває права власності й на врожай. З урахуванням цього рішеннями суду накладено арешти на врожаї, отримані на частині зазначених земельних ділянок. На 406 га вже зібрано врожай ранніх зернових (466 тонн пшениці, ячменю та жита, а також

43 тонни баштаних культур), який передано для реалізації організації, що має відповідну ліцензію. Крім цього, накладено арешт на посіви соняшника на 395 гектарах.

Кошти від продажу, а це близько **1,5 млн грн**, **будуть спрямовані в державний бюджет.**

Прокуратура області не припиняє роботу щодо **протидії незаконному заволодінню землями рекреаційного призначення** на Херсонщині.

За втручання органів прокуратури Господарським судом Херсонської області визнано незаконним та скасовано рішення Лазурненської селищної ради, яким протиправно позбавлено спортивно-оздоровчий табір «Буревісник» Херсонського державного університету прав на земельну ділянку державної форми власності рекреаційного призначення загальною **площею понад 5 га на узбережжі Чорного моря** в смт Лазурне Скадовського району.

Судом задоволено позовну заяву про визнання недійсним розпорядження голови Голопристанської РДА державних актів на право власності на земельні ділянки **площею 34 га рекреаційного призначення**, розташовані на території Круглоозерської сільської ради Голопристанського району **в двокілометровій водоохоронній зоні.**

Також Господарським судом Херсонської області задоволено позов обласної прокуратури в інтересах держави в особі Генічеської міської ради до КП «Генічеський міський пляж», відділу державної реєстрації речових прав про припинення права постійного користування **земельною ділянкою рекреаційного призначення площею 4,6 га вартістю 13,5 млн грн.** Підставою для внесення позову стала незаконна зміна цільового призначення земельної ділянки.

Спільна робота правоохоронних органів та інших органів влади на вказаному напрямі триває.

Прес-служба
Прокуратури Херсонської області

ЗА РЕАГУВАННЯ ОРГАНІВ СТОЛИЧНОЇ ПРОКУРАТУРИ ДЕРЖАВІ ПОВЕРНУТО ЗЕМЛІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ ВАРТІСТЮ ПОНАД 255 МЛН ГРН

Органи столичної прокуратури захистили інтереси держави у земельній сфері та через суд домоглися **повернення у державну власність майже 7,5 тис. га земель** сільськогосподарського призначення **вартістю понад 255 млн гривень**.

Так, під час досудового розслідування Київською місцевою прокуратурою № 7 виявлено факт незаконного вибуття з державної власності земель, які відповідно до даних Державного земельного кадастру та наявних державних актів на право постійного користування земельною ділянкою **обліковуються на праві постійного користування за установами Національної академії аграрних наук України**, а саме: Донецьким інститутом агропромислового виробництва Української академії аграрних наук (НААН України є її правонаступником, – прим. ред.), державним підприємством «Дослідне господарство Донецького інституту агропромислового виробництва Української академії аграрних наук» та державним підприємством «Дослідне господарство „Донецька дослідна станція ІОБ Національної академії аграрних наук України”».

Під час обшуку в приміщенні приватного нотаріуса були **вилені оригінали документів щодо перереєстрації права власності** на вказані земельні ділянки. Після вивчення цих матеріалів встановлено, що земельні ділянки були **незаконно відчужені** на користь фізичної особи **без відповідної процедури погодження з президією** Національної академії аграрних наук України, **на підставі підроблених державних актів** на право власності на земельну ділянку, витягів з Державного земельного кадастру про земельну ділянку, **висновків оцінювача** про вартість об'єкта експертної грошової оцінки, довідок Ясинуватської районної державної адміністрації.

Надалі незаконним власником цих земель на підставі договорів купівлі-продажу було **перереєстровано право власності на землі на підконтрольних осіб**.

За результатами розслідування місцевою прокуратурою повідомлено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого **ч. 4 ст. 190 КК України**, особі, на яку здійснювалась первинна реєстрація права власності на земельні ділянки. Цю особу оголошено в розшук.

Крім того, з метою захисту інтересів держави до Дружківського районного суду Донецької області Київською місцевою прокуратурою № 7 пред'явлено **позови** на користь установ Національної академії аграрних наук України до фізичних осіб про **витребування вказаних об'єктів нерухомого майна**.

Суди погодилися з доводами прокурора, що зазначені земельні ділянки вибули з державної власності поза волею їх законних користувачів на підставі підроблених документів, а тому **підлягають витребуванню** у останнього набувача – фізичної особи, відповідно до **ст. 388 ЦК України**.

Рішеннями цього ж суду від 23 червня 2017 року та 12 липня 2017 року позови прокуратури задоволено у повному обсязі. Таким чином, **державі повернуто законне право** розпоряджатися зазначеними землями.

Слід наголосити, що завдяки спільним зусиллям прокуратури та СБУ **вдалося запобігти втраті державою ще 1,5 тис. га земель** сільськогосподарського призначення в Луганській області, які були незаконно відчужені зловмисниками за подібною схемою.

На цей час у межах кримінального провадження, зареєстрованого Київською місцевою прокуратурою № 7, судом **накладено арешт** на вказані земельні ділянки, вартість яких становить **понад 50 млн грн**, з метою недопущення їх подальшого перепродажу. Також до суду підготовлено позов про витребування цих земель із незаконної власності.

Триває проведення усіх необхідних слідчих (розшукових) дій для притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які посягнули на особливо цінний загальнонаціональний ресурс – землі сільськогосподарського призначення.

Прес-служба
Прокуратури міста Києва

РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ ГОЛОВНОГО СЛІДЧОГО УПРАВЛІННЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ТА СЛІДЧИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОКУРАТУР ЗА 8 МІСЯЦІВ 2017 РОКУ

Головним слідчим управлінням Генеральної прокуратури України постійно вживаються заходи щодо забезпечення ефективної роботи як слідчих підрозділів центрального апарату, так і слідчих регіональних прокуратур.

Упродовж 8 місяців слідчими Головного слідчого управління та регіональних прокуратур здійснювалося **досудове розслідування у 16 822 кримінальних провадженнях** проти 14 656 кримінальних проваджень за аналогічний період 2016 року і 13 235 – у 2015 році. При цьому слід враховувати, що: **загальна кількість слідчих прокуратури дещо зменшилася** і на сьогодні становить 97 осіб у Головному слідчому управлінні та 406 у регіональних прокуратурах.

Досудове слідство у кримінальних провадженнях здійснюється відповідно до вимог підслідності, визначеної КПК України, і це, як правило, провадження про тяжкі та особливо тяжкі злочини, злочини, вчинені службовими особами органів влади та місцевого самоврядування, злочини, які викликають великий суспільний резонанс, зокрема й корупційного спрямування.

За вказаний період **слідчими регіональних прокуратур завершено досудове розслідування у 7465 кримінальних провадженнях**. Слідчими **Головного слідчого управління** Генеральної прокуратури завершено досудове розслідування в **160 кримінальних провадженнях**.

Упродовж цього року слідчими Головного слідчого управління та регіональних прокуратур **до суду направлено 1050 обвинувальних актів**, з яких 432 про корупційні правопорушення, 12 про правопорушення, вчинені у складі організованих груп і злочинних угруповань. Слідчими Головного слідчого управління Генеральної прокуратури до суду направлено 59 кримінальних проваджень, 20 (стосовно 27 осіб) з яких про корупційні кримінальні правопорушення.

Слід зауважити, що **проблема розгляду справ у судах в розумні строки є системною** і притаманна також справам, закінченим слідчими Головного слідчого управління.

Так, наприклад, у період з 1 січня 2015 року до суду слідчими Головного слідчого управління для розгляду по суті **спрямовано 178 кримінальних проваджень**, з них **розглянуто судами лише 57, тобто менше третини**. Нерозглянутими залишаються 37 справ з направлених у 2015 році, 40 з направлених у 2016 році та 41 з направлених у 2017-му.

Для розв'язання проблеми розгляду справ у судах в розумні строки потрібне не створення спеціального суду (що в історії держави вже було та мало негативні наслідки), а удосконалення роботи існуючих судів, забезпечення належного укомплектування їх суддівськими кадрами.

Слідчими Головного слідчого управління розслідувано та направлено до суду низку обвинувальних актів у кримінальних провадженнях, які **стосуються актуальних злочинів**.

Зокрема, 7 липня 2017 року до суду скеровано обвинувальний акт стосовно помічника народного депутата України за вчинення злочину, передбаченого **ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 190 КК України, – замаху на протиправне заволодіння грошовими коштами** в сумі 200 тис. гривень.

Крім цього, 22 серпня 2017 року до суду скеровано обвинувальний акт стосовно Головного державного ревізора-інспектора відділу перевірки у сфері торгівлі управління аудиту у сфері торгівлі та послуг ГУ ДФС у м. Києві за **ч. 3 ст. 368 КК України**, який одержав від представника ТОВ «Загрос-Трейд» **неправомірну вигоду в сумі 270 тис. грн** за відображення в акті планової перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства порушень податкового законодавства, які тягнуть за собою накладення мінімальних фінансових санкцій.

Слідчими Головного слідчого управління Генеральної прокуратури України вжито заходи щодо відшкодування шкоди, заподіяної злочинами інтересам держави та територіальних громад, у розмірі понад 102 млн гривень.

Не зупиняючись на наявних результатах роботи, слідчі Головного слідчого управління продовжують **активно протидіяти корупції**.

Так, 7 серпня 2017 року під час **надання неправомірної вигоди уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб** в сумі 5 тис. дол. США затримано представника приватного акціонерного товариства у сфері страхування. Вказана посадова особа Фонду водночас була ліквідатором публічного акціонерного товариства – однієї з банківських установ. Неправомірна вигода надавалась за вчинення нею в інтересах страхової компанії дій з використанням свого службового становища, а саме: **сприяння у позачерговій виплаті грошових коштів у сумі 10,7 млн грн на користь страхової компанії**, яка є кредитором неплатоспроможного банку. Досудове розслідування триває.

Крім цього, 8 серпня 2017 року затримано арбітражного керуючого, призначеного Господарським судом Київської області ліквідатором одного з ТОВ, директора цього товариства, а також двох пособників.

Вказані особи були затримані за **вимагання хабара у сумі 14 млн 600 тис. грн** та одержання ними першої частини неправомірної вигоди в сумі 800 тис. грн від представника суб'єкта господарювання за **допуск до участі в аукціонних торгах та подальшу реалізацію об'єкта нерухомості**. Досудове слідство триває.

Також 22 серпня 2017 року за підозрою в одержанні неправомірної вигоди в порядку ст. 208 КПК України затримано начальника Департаменту поліції охорони Національної поліції України під час одержання ним неправомірної вигоди в розмірі 96 тис. грн. Досудове розслідування триває.

Всього за 8 місяців 2017 року Головним слідчим управлінням Генеральної прокуратури України **викрито та затримано під час одержання неправомірної вигоди у загальній сумі близько 3 млн грн та 5 млн дол. США 13 осіб**. Семи затриманим судом обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою з одночасним визначенням застави загальном на суму понад 132,1 млн гривень.

Цьогоріч спостерігається позитивна тенденція до покращення ефективності досудового розслідування в слідчих підрозділах регіональних прокуратур.

Незважаючи на те що за час реформування органів прокуратури штатна чисельність слідчих підрозділів регіональних прокуратур зменшилася майже втричі, навантаження на слідчих прокуратури та наглядових прокурорів постійно зростає.

Так, лише упродовж 8 місяців 2017 року розслідувано понад 15,8 тис. (+15,6%) кримінальних проваджень, з яких завершено майже половину – 7465 (+7%).

Зросла більш ніж на 43% (з 696 до 996) кількість направлених до суду обвинувальних актів, у тому

числі на 46,7% (з 107 до 157) з угодами про визнання винуватості.

Зросла ефективність розслідування кримінальних проваджень за окремими категоріями злочинів.

До суду направлено 412 обвинувальних актів (+27,2%) у провадженнях про корупційні правопорушення, 41 обвинувальний акт (+70,8%) – про злочини, вчинені в бюджетній системі, 28 (у 2,3 разу більше) – про кримінальні правопорушення, вчинені у сфері земельних правовідносин, 11 (+57%) – про правопорушення, вчинені в складі організованих груп та злочинних організацій.

Розслідувано та направлено до суду низку обвинувальних актів у кримінальних провадженнях, які стосуються резонансних злочинів.

Зокрема, прокуратурою міста Києва у серпні цього року направлено до суду обвинувальні акти за **обвинуваченням 9 осіб**, які у складі **створеної злочинної організації** упродовж 2015–2016 років на території міст Києва і Кривого Рогу **здійснювали незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів в особливо великих розмірах**, а також вчиняли інші тяжкі злочини.

Цією ж прокуратурою до суду направлено **обвинувальний акт за обвинуваченням працівника ГУ НП України в місті Києві** та 3 інших осіб, які за попередньою змовою групою осіб, з метою залякування потерпілих, наносили тілесні ушкодження, **здійснювали побої та мордування громадян**.

Прокуратурою Сумської області, зокрема, направлено до суду **обвинувальні акти за обвинуваченням:**

– **голови правління – керуючого санацією ПАТ «Суміхімпром»**, який, зловживаючи службовим становищем та діючи в інтересах інших юридичних осіб, спричинив **збитки вказаному підприємству на суму понад 6 млн гривень;**

– **службових осіб приватних підприємств**, які за попередньою змовою, шляхом підробки документів про постачання сільськогосподарської продукції, **завищили податковий кредит** з податку на додану вартість, у результаті чого **ухилились від сплати податків на загальну суму майже 3,5 млн гривень;**

– **депутата Сумської обласної ради**, який вніс недостовірні відомості до декларації про доходи за 2016 рік, не вказавши у ній **доньку** та її **активи на суму понад 34 млн гривень**.

Головним слідчим управлінням Генеральної прокуратури України та слідчими підрозділами регіональних прокуратур вживаються вичерпні заходи для забезпечення ефективного та об'єктивного розслідування злочинів у розумні строки.

КОМІСІЄЮ З ОЦІНКИ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ КОНТРОЛЮЄТЬСЯ СТАН ВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ АНТИКОРУПЦІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ НА 2017 РІК

Дмитро Міськів
голова Комісії з оцінки
корупційних ризиків
у діяльності органів прокуратури

Юлія Кулікова
секретар Комісії з оцінки
корупційних ризиків у діяльності
органів прокуратури

У Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/215, корупція визнана актуальною загрозою національній безпеці України. Вона негативно впливає на всі аспекти життєдіяльності суспільства, розвиток соціальних, фінансово-економічних процесів, призводить до величезних економічних втрат, руйнує правові й етичні відносини між людьми, має вкрай несприятливі політичні наслідки, зокрема і на міжнародному рівні, гальмує розвиток держави та стає на заваді євроінтеграції. Саме тому запобігання і протидія корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням є одним із пріоритетних завдань держави.

Генеральною прокуратурою України на виконання вимог ст. 19 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) у березні 2017 року розроблено антикорупційну програму відомства на 2017 рік, якою визначено **засади загальної відомчої політики**, серед яких:

- **удосконалення роботи з добору кадрів**, підвищення кваліфікації, професійного рівня працівників органів прокуратури, а також покращення організаційної роботи на основних напрямках діяльності органів прокуратури;
- **аналіз стану запобігання та протидії корупційним** і пов'язаним з корупцією **правопорушенням**, виконання вимог Закону працівниками органів прокуратури;

- **виявлення корупціогенних ризиків** у діяльності органів прокуратури, встановлення причин і умов їх виникнення, реалізація заходів щодо їх усунення (мінімізації);

- **вжиття заходів щодо матеріально-побутового забезпечення та соціального захисту** працівників органів прокуратури як важливих чинників стимулювання праці в органах прокуратури й запобігання корупційним проявам;

- **встановлення і заохочування нових ефективних заходів**, які запобігають вчиненню корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень працівниками органів прокуратури, зокрема й тих, що стосуються дотримання порядку запобігання і врегулювання конфлікту інтересів, правил прокурорської етики, а також недопустимості порушень обмежень і заборон, встановлених Законом;

- **вжиття заходів із виявлення конфлікту інтересів** при виконанні повноважень працівниками органів прокуратури та його усунення, здійснення контролю за дотриманням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів;

- **проведення службових розслідувань** та створення умов **невідворотності відповідальності осіб**, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

- **вжиття додаткових профілактичних заходів щодо несприйняття корупції** та інших протиправних проявів у прокурорському середовищі;

- **інформування громадськості** про здійснювані Генеральною прокуратурою України заходи щодо запобігання та протидії корупційним

і пов'язаним із корупцією правопорушенням у діяльності органів прокуратури, забезпечення доступу до публічної інформації, та інші.

Під час підготовки антикорупційної програми Комісією з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури (далі – Комісія) було **ідентифіковано 26 корупційних ризиків**, можливих під час здійснення повноважень працівниками органів прокуратури. Для їх мінімізації визначено **37 заходів, спрямованих на створення додаткових запобіжників вчинення корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень**.

Комісією щойно завершено проведення першої оцінки результатів виконання заходів, строк яких закінчився у II кварталі, а також моніторинг стану виконання решти.

Безумовно, ще зарано говорити про ефективність виконаного, однак Комісія відзначила, що Генеральна прокуратура України, у тому числі відповідно до антикорупційної програми відомства на 2017 рік, вживає заходи щодо запобігання корупції в органах прокуратури, створення умов її несприйняття, підвищення рівня довіри населення до відомства.

Згідно із Законом України «Про прокуратуру» на Всеукраїнській конференції прокурорів, яка відбулася 26 квітня 2017 року, обрано членів Ради прокурорів України та Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, затверджено документи, якими регламентовано їхню роботу. Саме до повноважень цих органів віднесено вирішення питань, пов'язаних із прийняттям на посаду, переведенням та звільненням прокурорів, притягненням їх до дисциплінарної відповідальності. Початок роботи органів прокурорського самоврядування є запобіжником скоєння корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень у вирішенні цих питань.

Наприклад, рішенням Ради прокурорів України відмовлено в наданні рекомендації для призначення керівника однієї з місцевих прокуратур. За її рекомендаціями звільнено з адміністративних посад трьох працівників.

Національною академією прокуратури України (далі – НАПУ) розроблено проекти документів, які регламентують порядок проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду прокурора, зокрема: Порядку проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду прокурора та методики її оцінювання, Положення про порядок складання кандидатами на посаду прокурора кваліфікаційного іспиту та методику його оцінювання. Підготовлена програма кваліфікаційного іспиту, а також тестові та практичні завдання.

Поряд із тим у Генеральній прокуратурі України **утворено робочі групи:**

- з питань проведення аналізу діяльності органів прокуратури, розробки системи оцінювання якості роботи прокурора, якою досліджується ефективність організації діяльності прокуратур і прокурорів;

- з опрацювання та оновлення проектів документів з організації спеціальної підготовки кандидатів на посаду прокурора.

Тобто, процедура прийому на роботу, переведення і звільнення з посади працівників прокуратури на теперішній час містить численні запобіжники вчиненню корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень. Вживаються також заходи щодо встановлення додаткових.

Опрацьовується і питання упорядкування штатної структури органів прокуратури.

Аспекти застосування національного антикорупційного законодавства висвітлені у методичних документах відомства та під час навчальних заходів.

За 6 місяців поточного року науково-методичною радою **схвалено 25 методичних документів**, у тому числі пов'язаних із застосуванням положень антикорупційного законодавства, наприклад:

- методичні рекомендації щодо **участі прокурора у кримінальному провадженні про злочини у сфері службової діяльності в суді першої інстанції;**

- рекомендації щодо **звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченої ч. 5 ст. 354 Кримінального кодексу України;**

- рекомендації щодо **доказування у кримінальному провадженні стосовно корупційних злочинів у сфері службової діяльності.**

У НАПУ було проведено навчальні заняття для 1254 працівників органів прокуратури, зокрема й тих, які не мають досвіду, на тему: «Правові засоби протидії корупції». Підвищили кваліфікацію 1456 працівників органів прокуратури.

Продовжується процес очищення органів прокуратури від недобросовісних працівників. Із січня цього року почала діяльність Генеральна інспекція Генеральної прокуратури України.

У провадженні слідчих Генеральної інспекції Генеральної прокуратури України (далі – Генеральна інспекція) упродовж 6 місяців 2017 року перебувало **48 кримінальних проваджень**, у 10 з них **повідомлено про підозру 12 особам, до суду передано 4 обвинувальні акти.**

Наприклад, цьогогоріч у червні з обвинувальним актом скеровано до суду кримінальне провадження за **ч. 3 ст. 368 КК України** стосовно керівника Іванківського відділу Броварської місцевої прокуратури Київської області, який вимагав та отримав від головного інженера одного з публічних акціонерних товариств гро-

шові кошти в сумі 3 тис. дол. США за зняття арешту із транспортних засобів та закриття кримінального провадження.

За результатами проведених Генеральною інспекцією упродовж I півріччя 2017 року службових розслідувань за порушення вимог фінансового контролю, передбачених Законом України «Про запобігання корупції», **до дисциплінарної відповідальності притягнуто 10 прокурорів, п'ять з яких звільнено, вісьмом оголошено застереження про припинення неетичної поведінки**, передбачене ст. 30 Кодексу професійної етики та поведінки працівників прокуратури (чинного до 27 квітня 2017 року).

Так, наказом виконувача обов'язків прокурора Одеської області від 13 квітня 2017 року прокурор Білгород-Дністровської місцевої прокуратури звільнений із займаної посади та з органів прокуратури за неповідомлення НАЗК про суттєві зміни у майновому стані, зокрема придбання автомобіля вартістю 90 тис. гривень.

Генеральною інспекцією та прокурорами областей до КДКП подано дисциплінарні скарги стосовно 32 працівників органів прокуратури, які порушили вимоги фінансового контролю.

За зверненням Генеральної інспекції та прокурорів областей, яким передували проведення службових розслідувань, НАЗК розпочало повну **перевірку електронних декларацій 33 прокурорів** та слідчих органів прокуратури.

Водночас хочемо зазначити, що вжиті заходи щодо удосконалення роботи з кадрами та проведена навчально-методична робота у сфері застосування національного антикорупційного законодавства позитивно вплинули на стан додержання вимог цього законодавства працівниками органів прокуратури в цілому. Прокурори і слідчі повідомляли про пропозиції отримати неправомірну вигоду.

Так, у травні поточного року скеровано до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні стосовно керівника УВБ в Чернівецькій області Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України та його заступника, які одержали від громадянина через посередництво адвоката **неправомірну вигоду в сумі 11 000 дол. США** за вплив на прийняття прокурором військової прокуратури Чернівецького гарнізону рішення щодо перекваліфікації дій підозрюваного у кримінальному провадженні. Керівників УВБ затримано.

За повідомленням слідчого в особливо важливих справах Головного слідчого управління Генеральної прокуратури України розпочато кримінальне провадження стосовно 2 фізичних осіб, які пропонували йому неправомірну вигоду в сумі 20 000 дол. США за закриття одного і початок іншого кримінального провадження.

У квітні поточного року затверджено Порядок організації роботи з питань внутрішньої безпеки в органах прокуратури України, який зареєстровано у Міністерстві юстиції України 16 травня 2017 року за № 623/30491. Порядком, серед іншого, передбачений механізм забезпечення захисту працівників, у тому числі тих, які повідомили про можливі факти корупційних і пов'язаних з корупцією правопорушень або про підбурювання до їх вчинення.

З метою стимулювання такої поведінки працівників прокуратури запроваджено практику їх заохочення.

Наприклад, за ініціативою Генеральної інспекції прокурором Миколаївської області поточного року видано наказ про заохочення трьох працівників регіональної

прокуратури, які повідомили про випадки надходження їм пропозиції про надання неправомірної вигоди, завдяки чому задокументовано факти замахів на дачу неправомірної вигоди.

Заходи, які запобігають вчиненню корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень працівниками органів прокуратури, крім Закону України «Про запобігання корупції», визначені у цьому Порядку, Кодексі професійної етики та поведінки прокурорів, Положенні про тендерний комітет Генеральної прокуратури України й інших організаційно-розпорядчих документах відомства.

Зокрема, у ст. 19 Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів встановлено, що прокурор має суворо дотримуватись обмежень, передбачених антикорупційним законодавством, не допускати будь-яких проявів, які можуть створити враження корупційних, зокрема й вступати у позаслужбові стосунки з метою використання службових повноважень або службового становища.

Крім того, у пункті 2 розділу 1 згаданого вище Порядку визначено, що до дій, які порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури, належать, у тому числі, умисне приховування достовірної інформації про вчинення іншим прокурором дій, що порушують Присягу прокурора чи вимоги Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів.

Зазначені положення також стимулюватимуть прокурорських працівників до несприйняття фактів корупції.

Слід також відзначити про вжиття заходів із **виявлення фактів виконання повноважень** працівниками органів прокуратури **в умовах конфлікту інтересів**. Встановлено, що керівниками регіональних прокуратур вживалися заходи щодо виявлення та врегулювання конфлікту інтересів близьких осіб. Жодного працівника органів прокуратури у поточному році не притягнуто до відповідально-

сті за порушення порядку запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Із метою подальшої профілактики вчинення таких порушень проведено навчальні семінари з цього питання, Генеральною прокуратурою України розроблено Рекомендації для працівників органів прокуратури щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, які перебувають на розгляді науково-методичної ради.

Робота органів прокуратури України у вказаній сфері схвалена експертами GRECO під час проведення четвертого раунду оцінювання виконання Україною рекомендацій цієї організації з питань запобігання корупції серед прокурорів.

Крім удосконалення роботи з кадрами, з огляду на нагальну потребу переглянути порядок організації роботи органів прокуратури в умовах реформування, у поточному році видано 218 наказів Генеральної прокуратури України з основних напрямів прокурорсько-слідчої діяльності, з яких 5, що підлягали реєстрації, зареєстровано у Міністерстві юстиції України.

На виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою відомства, триває опрацювання всіх чинних організаційно-розпорядчих документів Генеральної прокуратури України на предмет виявлення положень, які створюють сприятливі умови для можливого вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень та підлягають оновленню. Керівництво відомства готове вносити зміни до таких документів і приймати інші з метою встановлення додаткових запобіжників вчинення порушень.

Уже оновлено окремі організаційно-розпорядчі документи, впроваджено додаткові механізми контролю, які також певною мірою запобігатимуть корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням.

Наприклад, оновлено Положення про порядок приймання передачі справ, документів та майна прокуратур, затверджене наказом Генеральної прокуратури України від 25 травня 2017 року № 155, внесено зміни до Інструкції з діловодства в органах прокуратури.

Розпочата підготовка процесу запровадження в органах прокуратури електронної системи документообігу.

Крім того, **розроблено проекти таких організаційно-розпорядчих документів:**

- Положення про організацію кадрової роботи в органах прокуратури;
- Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури;
- Положення про комісію з оцінки вартості, вирішення питань щодо можливості використання, місця та строку зберігання дарунка, одержаного уповноваженою особою Генеральної прокуратури України, та її персонального складу;
- Порядку використання службового транспортного засобу в органах прокуратури;
- про внесення змін до Інструкції про порядок проведення службових розслідувань (перевірок) в органах прокуратури України, затвердженої наказом Генеральної прокуратури України від 24 вересня 2014 року № 104, та Порядку проведення таємної перевірки доброчесності прокурорів в органах прокуратури України, затвердженого наказом Генеральної прокуратури України від 16 червня 2016 року № 205;

– про внесення змін до наказу Генеральної прокуратури України від 20 квітня 2016 року № 161 «Про організацію діяльності прокурорів з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян» та інші.

Найбільше **корупційних ризиків** із ідентифікованих Комісією – можливі **зловживання під час здійснення повноважень** прокурором і слідчим **у кримінальному провадженні**, починаючи з реєстрації повідомлення про злочин і завершуючи виконанням рішення у провадженнях (справах). Їх мінімізації сприятимуть внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та оновлення організаційно-розпорядчих документів.

Зокрема, триває процедура погодження проектів Порядку організації діяльності прокурорів у кримінальному провадженні, а також наказу «Про організацію діяльності прокурорів на стадії перегляду судових рішень у кримінальному провадженні».

У Генеральній прокуратурі України утворено робочу групу з підготовки пропозицій щодо внесення змін до КПК України, діяльність якої планується завершити у вересні цього року.

Суб'єктам законодавчої ініціативи вже запропоновано **внесення змін і доповнень до таких нормативно-правових актів:**

– **Закону України «Про Державне бюро розслідувань»** – щодо внесення змін у частині вилучення положень, які обмежують право слідчих органів прокуратури зайняти відповідні посади у ДБР;

– **Закону України «Про прокуратуру»** – у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» в частині забезпечення реалізації функцій органів прокуратури, а також звільнення від сплати судового збору при реалізації функції представництва інтересів громадянина

і держави в суді (з урахуванням зауважень експертів ЄС, Ради Європи);

– **Бюджетного кодексу України** – щодо внесення змін у частині зняття обмежень застосування ст. 81 Закону України «Про прокуратуру».

Крім того, подано пропозиції стосовно законопроекту № 6553, зареєстрованого у Верховній Раді України 7 червня 2017 року, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення діяльності Генеральної інспекції» в частині врегулювання питання проведення перевірок на доброчесність працівників Генеральної інспекції і прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

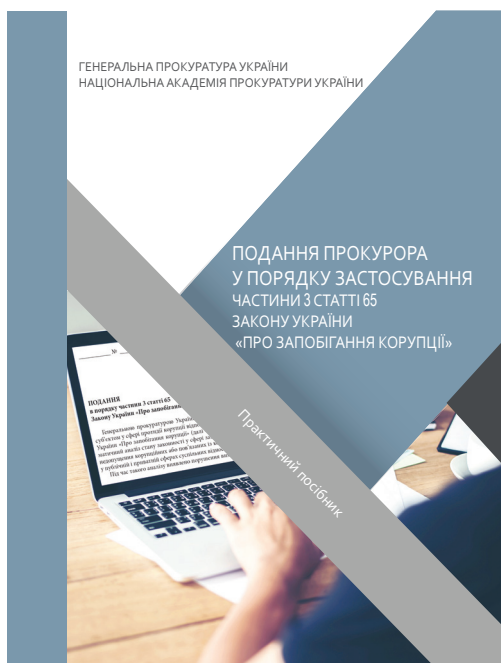
За результатами проведеної оцінки результатів виконання заходів, передбачених антикорупційною програмою відомства, Комісія дійшла висновку про те, що Генеральною прокуратурою України вжито заходи для удосконалення процесу добору, навчання та виховання кадрів, захисту працівників прокуратури, забезпечення якісного нормативного регулювання діяльності органів прокуратури на основних напрямках прокурорсько-слідчої діяльності. Вжиті заходи здатні сприяти досягненню основної

мети розроблення антикорупційної програми відомства – створенню додаткових запобіжників вчинення працівниками органів прокуратури корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень.

Ефективність виконання окремих заходів залежить від роботи Верховної Ради України, на розгляді якої перебуває низка проектів законів, що розроблені для удосконалення роботи органів прокуратури.

Виконання антикорупційної програми відомства перебуває під постійним контролем керівництва Генеральної прокуратури України та Комісії. Наступна оцінка дієвості заходів буде проведена у жовтні цього року. Про її результати буде повідомлено громадськість.

НОВІ ВИДАННЯ

Подання прокурора у порядку застосування частини 3 статті 65 Закону України «Про запобігання корупції»: практ. посіб. / [уклад.: Кулікова Ю.В., Загорська О.І.]. – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – 110 с.

ISBN 978-617-7500-17-8

У практичному посібнику висвітлено питання реалізації повноважень прокурора, передбачених частиною 3 статті 65 Закону України «Про запобігання корупції», вміщено зразки подань прокурора, внесених з метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення або невиконання Закону України «Про запобігання корупції» в інший спосіб.

Видання розраховане передусім на прокурорів, які здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії корупції, їх керівників, інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, а також викладачів, науковців, аспірантів, слухачів, студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АМНІСТІЮ У 2016 РОЦІ»

На виконання положень ст. 92 Конституції України Верховною Радою України з метою прояву гуманізму держави у сфері виконання кримінальних покарань ухвалено Закон України «Про амністію у 2016 році» (далі – Закон), який 7 вересня 2017 року набрав чинності.

Законом визначено підстави звільнення осіб від відбування покарання відповідно до акта амністії, механізм взаємодії кримінально-виконавчої служби з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та судами.

Дія Закону поширюється насамперед на найбільш незахищені та соціально вразливі категорії підсудних і засуджених, проте окреме місце у ньому відведено звільненню від відбування покарання осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення.

Прокурори мають право ініціювати питання застосування амністії, підтримуючи публічне обвинувачення, а також беручи участь у судових засіданнях із питань щодо виконання вироку, в тому числі умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким і звільнення від покарання за хворобою.

Згідно з оперативною інформацією військових прокурорів за формальними ознаками **під дію Закону підпадають 1722 особи – учасники антитерористичної операції, з яких 1195 мають статус учасника бойових дій.**

Однак станом на 22 вересня 2017 року судами ухвалено всього 29 вироків із звільненням осіб від відбування призначеного покарання у зв'язку із амністією.

Відповідно до ст. 10 Закону його виконання покладається на суди, які розглядають справи щодо:

а) осіб, **звільнених від відбування покарання з випробуванням**, та осіб, яких **засуджено до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі**, крім штрафу, – **за поданням органу виконання покарань**, який здійснює контроль за поведінкою засудженого, або **за клопотанням самої особи, її захисника чи законного представника**;

б) осіб, яких **засуджено до покарання у виді штрафу**, якщо на день набрання чинності цим Законом це покарання не виконано, – **за клопотанням самої особи, її захисника чи законного представника**;

в) засуджених, які **перебувають в установах виконання покарань**, – **за поданням начальника установи**, погодженим з відповідною спостережною комісією або службою у справах дітей, або **за клопотанням самого засудженого, його захисника чи законного представника**, а щодо військовослужбовців, які тримаються в дисциплінарному батальйоні, – **за поданням командування дисциплінарного батальйону, військової частини, начальника гарнізону, органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або за клопотанням самого військовослужбовця, його захисника чи законного представника**;

г) осіб, стосовно яких судом **ухвалені вирoki, що не набрали законної сили**, – **за клопотанням самої особи, її захисника чи законного представника**.

Враховуючи, що **Закон підлягає виконанню** упродовж 3 місяців з дня набрання ним чинності, тобто **до 7 грудня 2017 року**, орієнтуємо Міністерство юстиції України, Міністерство оборони України, підсудних (засуджених), та їх захисників, законних представників на необхідність звернення до суду з відповідними клопотаннями та поданнями з метою захисту прав та інтересів осіб, що підпадають під дію Закону, а суди – на оперативний розгляд справ указаної категорії, щоб права жодної людини не були порушені.

Прокурори, які здійснюють нагляд за дотриманням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, зорієнтовані на необхідність здійснення нагляду за реалізацією положень Закону України «Про амністію у 2016 році» у піднаглядних органах та установах.

Матеріал підготовлено управлінням зв'язків із громадськістю та засобами масової інформації
Генеральної прокуратури України

УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ) ОСОБАМИ, УПОВНОВАЖЕНИМИ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ АБО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стале економічне зростання, розвиток підприємництва і, як наслідок, – задоволення нагальних потреб держави та суспільства безпосередньо пов'язані з дотриманням особою обов'язку щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

У статті 67 Конституції України встановлено, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.

Цим законом є Податковий кодекс України (далі – ПК України), згідно з ст. 15 якого платниками податків визнаються фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з цим Кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з цим Кодексом.

Відповідальність за несплату податків установлена в ст. 212 Кримінального кодексу України.

Диспозиція статті передбачає відповідальність за умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльніс-

тю без створення юридичної особи, чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах.

У примітці до ст. 212 КК України вказано, що під значним розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Відповідно до пункту 5 підрозділу 1 розділу XX «Перехідні положення» ПК України для цілей кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень неоподатковуваний мінімум доходів громадян встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної у підпункті 169.1.1 розділу IV ПК України.

У свою чергу, згідно з положеннями підпункту 169.1.1 розділу IV ПК України податкова соціальна пільга дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленого законом на 1 січня звітного податкового року.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» розмір прожиткового мінімуму для працездатної особи в розрахунку на місяць з 1 січня 2017 року встановлений 1600 грн, з 1 травня – 1684 грн, з 1 грудня – 1762 гривні.

Таким чином, розмір податкової соціальної пільги і, відповідно, неоподаткованого мінімуму доходів громадян для застосування в частині кваліфікації кримінальних правопорушень становить 50% від 1600 грн, тобто 800 гривень.

З огляду на викладене підстави для притягнення до кримінальної відповідальності у 2017 році за ч. 1 ст. 212 КК України виникають лише у випадку, якщо сума несплачених податків, зборів (обов'язкових платежів) дорівнює або перевищує 800 тис. грн. Якщо ж сума несплачених податків менша за вказану, то винна особа притягується залежно від конкретних обставин до адміністративної (наприклад, за ст.ст. 163-1–163-4 КУпАП) або фінансової (в порядку глави 11 ПК України) відповідальності.

Загалом у поточному році органами досудового розслідування розпочато 802 кримінальні провадження за ст. 212 КК України. У 683 справах розслідування триває.

За результатами досудового розслідування 43 кримінальні провадження з обвинувальними актами скеровані до суду, в 59 випадках прийнято рішення про закриття проваджень та у 8 розслідування зупинено.

Безпосередньо органами прокуратури упродовж вказаного періоду розпочато 74 провадження зазначеної категорії, з них

більше половини, а саме 47 проваджень, розпочато Генеральною прокуратурою України. За результатами досудового розслідування 1 кримінальне провадження з угодою про визнання винуватості скеровано до суду, в 5 випадках прийнято рішення про закриття проваджень та у 3 розслідування зупинено.

З урахуванням кримінальних проваджень минулих років за ст. 212 КК України органами досудового розслідування упродовж поточного року до суду скеровано 144 провадження, з них 73 з обвинувальним актом, 8 з угодою про визнання винуватості та 63 з клопотаннями про звільнення від кримінальної відповідальності.

Важливу роль у виявленні фактів вчинення кримінальних правопорушень за ст. 212 КК України особами, уповноваженими на виконання функцій держави, є вивчення відомостей з відкритих джерел та баз даних у мережі Інтернет щодо додержання ними вимог Закону України «Про запобігання корупції».

Після опрацювання відомостей Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування Генеральною прокуратурою України розпочато досудове розслідування у 21 кримінальному провадженні за фактами ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять у систему оподаткування, в особливо великих розмірах народними депутатами України.

Як приклад, одним із народних депутатів України упродовж 1998–2015 років загалом отримано доходи, з яких сплачено податки та інші обов'язкові платежі у сумі 3,3 млн грн. Водночас, виходячи зі статків, задекларованих ним, доходи у сумі 105,5 млн грн не оподатковані. Досудове розслідування наразі триває.

Закінчується досудове розслідування у зв'язку зі сплатою народним депутатом України податків у сумі 37 млн гривень.

Генеральною прокуратурою України скеровано 60 листів до Державної фіскальної служби України щодо виявлених розбіжностей між зазначеними в е-деклараціях доходами, грошовими активами і вартістю майна та доходами, з яких сплачено суми податків, зборів й інших обов'язкових платежів до бюджету, задля встановлення легальності (нелегальності) походження задекларованих народними депутатами України доходів. Розпочато проведення 5 документальних перевірок. Три перевірки завершено, донараховано певні суми, які підлягають сплаті до бюджету.

Робота на цьому напрямку є пріоритетною у діяльності відділу організації діяльності у сфері запобігання та протидії корупції Генеральної прокуратури України.

Проаналізуємо **ознаки складу вказаного правопорушення.**

Об'єктом цього злочину є **відносини, які виникають між державою і суб'єктами оподаткування** на підставі податкових норм, що регулюють установлення, зміну та відміну внесків до бюджетів і державних цільових фондів.

Предметом цього злочину є **грошові кошти, що підлягають сплаті до бюджетів або державних цільових фондів у виді податків, зборів (обов'язкових платежів)**. Зазначені платежі мають входити до системи оподаткування і бути введеними у встановленому законом порядку. Як зазначено у пункті 2 ППВСУ № 15 від 8 жовтня 2004 року, відповідальність за ст. 212 КК України може наставати лише за сукупності обов'язкових умов, коли: несплачені податки, збори (обов'язкові платежі) входять у систему оподаткування і введені в установленому законом порядку; об'єкт

оподаткування передбачений відповідним законом; платник податку, збору (обов'язкового платежу) визначений як такий відповідним законом; механізм справляння податків і зборів (обов'язкових платежів), їх ставки та пільги щодо оподаткування визначені законами про оподаткування.

Входження обов'язкового платежу до системи оподаткування означає його належність до загальнообов'язкових або місцевих податків чи зборів, які справляються в установленому ПК України порядку.

Згідно зі ст. 6 цього Кодексу **податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету**, що справляється з платників податку відповідно до ПК України.

Збором (платою, внеском) є **обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди**, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені ПК України і є обов'язковими до сплати на всій території України, крім випадків, передбачених ПК України (пункт 8.2 ст. 8). Перелік **загальнодержавних податків** наведено у пункті 9.1 ст. 9 ПК України: 1) податок на прибуток підприємств; 2) податок на доходи фізичних осіб; 3) податок на додану вартість; 4) акцизний податок; 5) екологічний податок; 6) рентна плата; 7) мито. Упорядкованого переліку загальнодержавних зборів ПК України наразі не містить, однак аналіз його норм вказує, що такі збори існують (наприклад, військовий збір, передбачений пунктом 16-1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПК України).

До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених цим Кодексом.

сом, рішеннями сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад (пункт 8.3 ст. 8 ПК України). Перелік місцевих податків міститься у пункті 10.1 ст. 10 ПК України: 1) податок на майно; 2) єдиний податок. До місцевих зборів належать: 1) збір за місця для паркування транспортних засобів; 2) туристичний збір.

Визначений ПК України перелік загальнодержавних і місцевих податків та зборів є вичерпним, установлення не передбачених ПК України податків і зборів забороняється (пункт 1.1 ст. 1, пункт 9.4 ст. 9, пункт 10.5 ст. 10 ПК України). Тому за ст. 212 КК України не може наставати відповідальність за несплату інших, окрім передбачених ПК України, податків і зборів.

Введення обов'язкових платежів в установленому законом порядку – це встановлення у порядку, передбаченому ПК України, щодо певного податку або збору: об'єкта оподаткування, його платника, механізму справляння, його ставки та пільг щодо оподаткування. Загальнодержавні, місцеві податки та збори, справляння яких не передбачено ПК України, сплаті не підлягають (пункт 4.2 ст. 4 ПК України).

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 212 КК України, характеризується наявністю трьох обов'язкових ознак: 1) діянням, яке полягає в ухиленні від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); 2) наслідками у виді фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах; 3) причинним зв'язком між зазначеним діянням і наслідками.

Способом ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) може бути, наприклад, неподання документів, пов'язаних із їх обчисленням та сплатою, до бюджетів чи державних цільових фондів (податкових декларацій, розрахунків, бухгалтерських звітів і балансів тощо); приховування об'єктів оподаткування; заниження сум платежів; приховування факту втрати підстав для одержання пільг з оподаткування; подання неправдивих

відомостей, що засвідчують право фізичної особи на податковий кредит або на податкову соціальну пільгу.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 212 КК України, є причинний зв'язок між ухиленням особи від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) і фактичним ненадходженням до бюджетів або державних цільових фондів коштів у відповідних розмірах.

Якщо зазначені наслідки настали не через протиправне діяння платника податків, а, наприклад, з вини працівників банківських установ або інших осіб, які не здійснили належне перерахування грошових коштів, склад злочину, передбачений ст. 212 КК України, відсутній.

Моментом закінчення злочину передбаченого ст. 212 КК України, є фактичне ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів, які мали бути сплачені у строки та в розмірах, передбачених законодавством з питань оподаткування, а саме: з наступного дня після закінчення строку, до якого мав бути сплачений податок, збір (обов'язковий платіж), що підлягає сплаті. Якщо закон пов'язує строк сплати з виконанням певної дії, то злочин вважається **закінченим** з моменту фактичного ухилення від сплати. Строки сплати податкового зобов'язання регламентовані ст. 57 ПК України.

Оскільки у ст. 212 КК України передбачено кримінальну відповідальність не за сам факт несплати в установленний строк податків, зборів (обов'язкових платежів), а за умисне ухилення від їх сплати, **суб'єктивна сторона цього складу злочину характеризується прямим умислом** – винна особа усвідомлює суспільну небезпечність ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), передбачає його наслідки у виді ненадходження коштів до бюджетів або державних цільових фондів і бажає їх настання. Про наявність умислу на ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) можуть свідчити, наприклад, неоприбуткування готівкових коштів, одержаних за виконання робіт чи надання послуг; ведення подвійного (офіційного та неофіційного) обліку; використання банківських рахунків, про які не повідомлено органи ДФС; завищення фактичних затрат, що включаються до собівартості реалізованої продукції, тощо.

Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 212 КК України, крім загальних ознак (осудність та досягнення віку, з якого можлива кримінальна відповідальність) характеризується ще і правосуб'єктністю у правовідносинах, що виникають у сфері справляння податків і зборів. Як уже було зазначено, відповідно до ст. 15 ПК України зобов'язані сплачувати податки фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з цим Кодексом або податковими законами, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з цим Кодексом.

Слід звернути увагу на **особливість звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення злочину**, передбаченого ст. 212 КК України. Відповідно до ч. 4 ст. 212 КК України особа, яка вчинила діяння, передбачені ч.ч. 1, 2, або діяння, передбачені ч. 3 (якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах)

цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня). Цей момент визначений у пункті 14 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України, відповідно до якого притягнення до кримінальної відповідальності – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Отже, навіть якщо буде порушено кримінальне провадження, то до повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ст. 212 КК України, така особа має можливість бути звільненою від кримінальної відповідальності.

Також необхідно згадати ще один варіант уникнення кримінального покарання. Про нього йдеться у ч. 5 ст. 212 КК України, за якою діяння, передбачені ч.ч. 1–3 цієї статті, не вважаються умисним ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), якщо платник податків досяг податкового компромісу відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» ПК України.

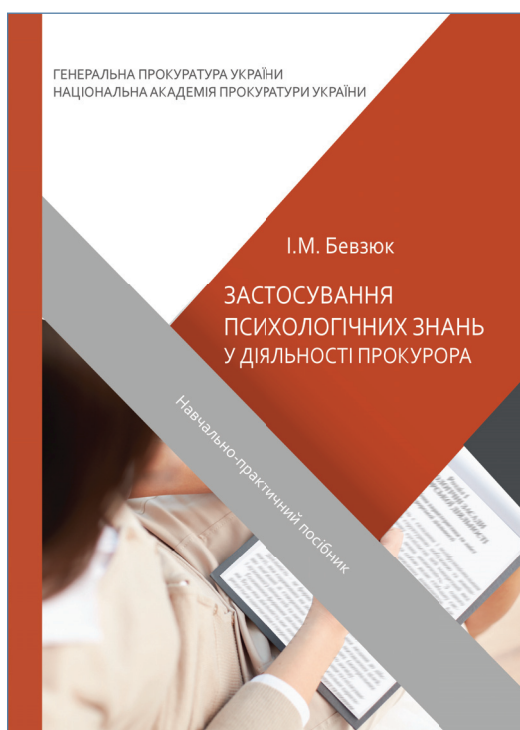
Згідно з підрозділом 9-2 розділу XX «Перехідні положення» ПК України **податковий компроміс** – це режим звільнення від юридичної відповідальності платників податків та/або їх посадових (службових) осіб за заниження податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 року з урахуванням строків давності, встановлених ст. 102 цього Кодексу.

Платник податків, який вирішив скористатися процедурою податкового компромісу, під час дії податкового компромісу за такі податкові періоди має право подати відповідні уточнюючі розрахунки податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств, та/або податку на додану вартість, у яких визначає суму завищення витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств, та/або суму завищення податкового кредиту з податку на додану вартість.

Також слід звернути увагу на строки давності притягнення до кримінальної відповідальності. Для притягнення до кримінальної відповідальності за ч.ч. 1 та 2 ст. 212 КК України строк давності становить 2 роки. Водночас згідно з ч. 3 ст. 212 КК України строк давності для притягнення до кримінальної відповідальності – 10 років.

Матеріал підготовлено відділом організації діяльності у сфері запобігання та протидії корупції Генеральної прокуратури України

НОВІ ВИДАННЯ

Бевзюк І.М.

Застосування психологічних знань у діяльності прокурора: навч.-практ. посіб. / Бевзюк І.М.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. І.М. Козьякова – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – 238 с.

ISBN 978-617-7500-22-2

У посібнику висвітлено теоретичні та практичні питання, пов'язані із застосуванням психологічних знань у діяльності прокурора. З позицій юридичної психології детально досліджено зміст і структуру прокурорської діяльності, розкрито особливості професійної комунікації прокурорів, командотворення та конфліктології в органах прокуратури.

Видання буде корисним насамперед для прокурорів, які підвищують кваліфікацію, кандидатів на посаду прокурора під час спеціальної підготовки, студентів, аспірантів, ад'юнктів юридичних вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться окресленою проблематикою.

РОБОЧИЙ ВІЗИТ В АКАДЕМІЮ ПРАВОСУДДЯ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

10–15 вересня 2017 року представники Національної академії прокуратури України з робочим візитом відвідали Академію правосуддя Турецької Республіки у місті Анкарі.

Національну академію прокуратури України представляли проректор Олександр Толочко, начальник відділу підготовки прокурорів з підтримання державного обвинувачення в суді Людмила Петровська, начальник відділу науково-методичного забезпечення прокурорської діяльності у сфері запобігання та протидії корупції Зоя Загинея, начальник відділу аспірантури та докторантури Андрій Спаський, заступник начальника відділу підготовки прокурорів з представництва інтересів громадянина або держави в суді Оксана Севрук, заступник начальника відділу підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців органів прокуратури Анатолій Горзов, заступник начальника відділу науково-методичного забезпечення участі прокурорів у кримінальному провадженні Кристина Арушанян, викладач відділу підготовки прокурорів з підтримання державного обвинувачення в суді Наталія Топчий, науковий співробітник відділу міжнародних зв'язків Анастасія Павленко.

Делегація Академії ознайомилася з особливостями навчання, матеріально-технічною базою та умовами проживання слухачів у Академії правосуддя Турецької Республіки. Сторони обмінялися інформацією про досягнення у різних сферах своєї діяльності, обговорили напрями подальшого співробітництва, а також перспективи підписання договору про співпрацю між двома закладами під час відвідання делегацією Академії правосуддя Турецької Республіки Національної академії прокуратури України, яке заплановано на 9–13 жовтня 2017 року.

Представникам української сторони в Академії правосуддя прочитано лекції «Методи підготовки суддів та прокурорів» судді Ахмета Такчі; «Система прокуратури Республіки Туреччина» прокурора Догана Кайї; «Повноваження прокурорів щодо поліції та жандармерії» та «Методи дослідження місця скоєння злочину та порядок залучення експертів» прокурора Мехмета Їлмаза; «Статус прокурора під час судового розгляду справи», «Роль прокурора в діяльності суду» та «Прокурорський нагляд за додержанням законів у місцях позбавлення або обмеження волі» прокурора Ахмета Акчі.

Під час ознайомчого візиту до Офісу Генерального прокурора при Касаційному суді Турецької Республіки члени української делегації мали нагоду зустрітися із заступником Головного прокурора Вищого касаційного суду Салімом Халілом Адігюзелем, дізнатися про структуру, обов'язки та повноваження суду під час судових проваджень у цивільних та кримінальних справах, а також про особливості розгляду апеляційних та касаційних скарг.

Відвідавши Конституційний та Касаційний суди Турецької Республіки, представники Національної академії прокуратури України ознайомилися зі структурними особливостями роботи верховних судів цієї держави, відмінностями правових систем Туреччини та України. Слід зазначити, що впродовж останнього року в Туреччині посилювалася довіра до органів судової влади, а саме – Конституційного суду.

Під час візиту в Міністерство юстиції Турецької Республіки сторони обмінялися досвідом з питань правового забезпечення, участі Мін'юсту в процесі підготовки, навчання та підвищення кваліфікації суддів та прокурорів. Зокрема, Міністерство юстиції Турецької Республіки має повноваження щодо призначення, затвердження та звільнення представників судів та прокуратур.

В інтерв'ю турецькій стороні, записаному під час візиту в Академію правосуддя Турецької Республіки, проректор Національної академії прокуратури України Олександр Толочко від імені керівництва Академії та членів делегації подякував за позитивний обмін досвідом, теплий прийом та наголосив на продовженні співпраці в професійній сфері.

МІЖНАРОДНИЙ СЕМІНАР «НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ДОСВІД КРАЇН – ЧЛЕНІВ ЄС ТА УКРАЇНИ»

8 вересня 2017 року в готелі «Президент» (м. Київ) за ініціативи Європейської комісії у межах TAIEХ пройшов міжнародний семінар «Напрями та пріоритети реалізації державної служби в системі правоохоронних органів: досвід країн – членів ЄС та України».

Захід організовано Генеральною прокуратурою та Національною академією прокуратури України за участю Національного агентства України з питань державної служби для ознайомлення представників прокуратури України з передовою практикою Європейського Союзу щодо набору, навчання, підвищення кваліфікації та нагляду за діяльністю державних службовців в органах прокуратури.

Семінар відбувся в межах Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Стратегії реформування державного управління в Україні на період 2016–2020 років та імплементації національного законодавства з питань державної служби та прокурорської діяльності.

Участь у заході взяли представники Генеральної прокуратури України, Національної академії прокуратури України, регіональних прокуратур, Міністерства внутрішніх справ України.

Учасників міжнародного семінару привітали ректор Національної академії прокуратури України Іван Присяжнюк та голова Національного агентства України з питань державної служби Костянтин Ващенко.

У своїй доповіді Костянтин Ващенко окреслив сучасні підходи до управління людськими ресурсами на державній службі.

Начальник відділу підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців органів прокуратури Наталія Наулік висвітлила особливості підвищення кваліфікації державних службовців органів прокуратури у Національній академії прокуратури України.

Провідні експерти з Бельгії, Італії, Португалії, Іспанії поділилися досвідом у сфері управління персоналом у публічному секторі, зокрема з питань етики державних службовців, протидії корупції в діяльності державних службовців; дисциплінарних заходів тощо.

ТРЕНІНГ «МЕТОДИКА ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ»

25–26 вересня 2017 року на базі Національної академії прокуратури України за сприяння проекту Ради Європи «Подальша підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні» пройшов тренінг «Методика та засоби навчання дорослих», спрямований на посилення інституційних можливостей Академії та подальшу реалізацію новітніх стандартів професійної підготовки прокурора.

Тренінг відкрив ректор Академії Іван Присяжнюк, який подякував раднику проекту Ради Європи «Подальша підтримка реформи кримінальної юстиції в Україні» Ользі Дубінській та зазначив, що цей захід є гарною нагодою і для молодих, і для досвідчених викладачів покращити вже існуючі та впровадити нові методики викладання дисциплін, необхідних для якісної та комплексної підготовки кандидатів на посаду прокурорів, а також прокурорів, які проходять підвищення кваліфікації.

Заняття для викладачів Академії провели тренери Ради Європи Івана Роанья та Ірина Глущенко з таких питань навчального процесу, як управління навчальним циклом, основні прийоми навчання дорослих, методи та засоби контролю над заняттям, комунікація з аудиторією та самопрезентація.

ПРО ОБ'ЄКТ ДОВЕДЕННЯ БАНКУ ДО НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ (СТ. 218-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

УДК 343.37

Євген Васілін

прокурор відділу забезпечення діяльності
заступників Генерального прокурора
Департаменту забезпечення
діяльності керівництва
Генеральної прокуратури України,
радник юстиції

У 2014–2015 роках перед вітчизняною економікою постали небачені до цього виклики. Анексія Криму РФ, війна на Донбасі, перманентно нестабільна політична ситуація всередині країни, аномальні коливання курсу національної валюти, несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура – кожен з цих чинників негативно вплинув на стан фінансово-економічної ситуації в Україні.

Чи не найбільш вразливим до цих процесів виявився банківський сектор України, наслідком чого стало масове банкрутство вітчизняних банків у розглядуваний період. Так, у проміжок часу з березня 2014 року по березень 2015-го тимчасова адміністрація була введена в 48 банках. І це при тому, що за весь період

з 1998 року по 2013 рік включно ліквідовано лише 59 банків! Як бачимо, за один лише рік у нашій країні збанкрутувало більше половини від усіх збанкрутованих за попередні 16 років банків!

Однак, на думку законодавця, значне погіршення фінансового становища банків, що відбулося в 2014 – I кварталі 2015 років, було пов'язане не лише зі згаданими об'єктивними факторами, а і з чинниками суб'єктивного характеру, зокрема, здійсненням банками ризикових операцій, у тому числі надмірного кредитування пов'язаних із банком осіб, та приховуванням таких операцій від регулятора шляхом подання недостовірної звітності. Враховуючи це, вітчизняні парламентарі вирішили відреагувати на відповідні порушення законодавства, ухваливши 2 березня 2015 року Закон України № 218-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності пов'язаних із банком осіб», одним з наслідків набрання чинності яким стало доповнення Кримінального кодексу України (далі – КК України) ст. 218-1 «Доведення банку до неплатоспроможності».

Окремі аспекти кримінальної відповідальності за доведення банку до неплатоспроможності досліджували такі вчені, як О.О. Дудоров, О.Є. Звірко, Р.О. Мовчан, В.О. Статі та інші. Однак, не применшуючи безсумнівну значущість праць зазначених авторів, не вирішеними й досі є ціла низка важливих та гостро дискусійних у науці кримінального права питань теоретичного та нормативного характеру, серед яких, безумовно, і проблема визначення антисупільної спрямованості розглядуваного злочину.

Все вказане вище і обумовило необхідність написання цієї статті, метою якої є повне, всебічне та об'єктивне дослідження об'єкта злочину, передбаченого ст. 218-1 КК України.

Почнемо з характеристики видового об'єкта аналізованого злочину².

Як відомо, у доктрині видовий об'єкт злочину розглядається в структурі родового і співвідноситься з останнім як частина з цілим. Виділення видового об'єкта злочину доцільне тоді, коли всередині великої групи споріднених суспільних відносин, які заслуговують єдиної, комплексної кримінально-правової охорони, потрібно відрізнити більш вузькі групи відносин, що відображають один і той самий інтерес учасників цих відносин чи виражають деякі тісно взаємопов'язані інтереси одного і того ж суб'єкта [1, с. 90]. І слід визнати, що саме таку ситуацію ми маємо у випадку з нормами, які передбачають відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності, котрі за своїм змістом є одними

¹ Тут і далі у цій статті задля уникнення повторювань ми використовуємо загальноживаний термін «банкрутство» як аналог закріпленого в Законі України від 7 грудня 2000 року «Про банки і банківську діяльність» та ст. 218-1 КК України терміна «неплатоспроможність».

² Ураховуючи те, що родовий об'єкт злочинів характеризує антисупільну спрямованість не конкретного злочину, а цілої групи злочинів (у нашому випадку – злочинів у сфері господарської діяльності), в межах написання цієї статті ми зупинимось лише на висвітленні видового та безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 218-1 КК України.

із найбільш складних та різнопланових у системі Особливої частини КК України. А це, безумовно, свідчить про доцільність класифікації відповідної групи злочинів власне за критерієм їхнього видового об'єкта.

У сучасній кримінально-правовій літературі існує безліч подібних класифікацій, кожна з яких базується на найрізноманітніших критеріях.

Так, загалом сприйнявши класифікацію, запропоновану О.О. Дудоровим [2, с. 277–278], С.Я. Лихова виділила 8 груп злочинів у сфері господарської діяльності (проти системи грошового обігу, фондового ринку і порядку обігу деяких документів; проти системи оподаткування і системи загальнообов'язкового державного соціального страхування; проти бюджетної системи; проти порядку переміщення предметів через митний кордон України; проти порядку зайняття господарською діяльністю; проти прав кредиторів; проти засад добросовісної конкуренції; проти порядку приватизації). При цьому злочин, передбачений ст. 218-1 КК України, С.Я. Лихова віднесла до групи злочинів проти прав кредиторів (ст.ст. 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222 КК України) [3, с. 159–160].

На думку ж О.О. Круглової, доведення банку до неплатоспроможності є складовою групи злочинів у сфері банкрутства. Прикметно те, що на відміну від О.О. Дудорова та С.Я. Лихової дослідниця не включає до відповідної групи злочинів делікт, передбачений ст. 222 КК України («Шахрайство з фінансовими ресурсами»), вважаючи, що в чинному КК України відповідна група злочинів репрезентована лише чотирма кримінально-правовими заборонами (ст.ст. 218-1, 219, 220-1 та 220-2) [4, с. 242].

А от А.М. Ключко доведення банку до неплатоспроможності відніс до групи злочинів, про яку не згадувалось у наведених вище класифікаціях, – злочини у сфері банківської діяльності. Вочевидь, виділити вказану групу злочинів правника спонукало ухвалення Верховною Радою України 16 липня 2015 року рішення про доповнення розділу VII Особливої частини КК України двома черговими кримінально-правовими новелами, пов'язаними з порушенням банківського законодавства, – ст. 220-1 «Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності» і ст. 220-2 «Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансових організацій, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи».

Відзначимо, що, на думку А.М. Ключка, виділення групи злочинів у сфері банківської діяльності є доцільним не лише на рівні наукових класифікацій, а й на рівні законотворчої діяльності, результатом чого має стати створення самостійного інституту кримінально-правової охорони сфери банківської діяльності в Україні у вигляді окремого розділу

Особливої частини КК України. Юрист переконаний, що такий крок дасть змогу більш точно відобразити особливості видового об'єкта суспільно небезпечних діянь цієї групи, сприятиме з'ясуванню їх специфіки і ступеня суспільної небезпеки, правильній кваліфікації та індивідуалізації покарання, а також дасть можливість на більш високому рівні встановлювати причини й умови таких кримінальних правопорушень та уживати більш ефективних заходів щодо запобігання їм [5, с. 138].

Коментуючи висловлені А.М. Ключком судження та ініціативи, хотілось би зазначити таке.

По-перше, аналізуючи будь-яку класифікацію злочинів у сфері господарської діяльності, слід враховувати всю умовність такого методу, яка лише посилюється в результаті безсистемності вітчизняної кримінально-правової політики у сфері оновлення законодавства про господарські злочини. О.О. Дудоров та Р.О. Мовчан з цього приводу зауважують, що якщо і раніше стосовно класифікацій господарських злочинів, пропонованих в юридичній літературі, варто було робити застереження і відзначати умовний характер цих класифікацій, то наразі жодна така класифікація навряд чи може розраховувати на гідне наукове обґрунтування [6, с. 260].

Враховуючи вказане, питання про те, що слід визнавати видовим об'єктом доведення банку до неплатоспроможності – чи суспільні відносини у сфері банківської діяльності (як це пропонує А.М. Ключко), чи ж у сфері банкрутства (за що виступає О.О. Круглова), чи у сфері захисту прав кредиторів (у чому переконана С.Я. Лихова), ми вважаємо абсолютно не принциповим. Кожна із запропонованих точок зору є доволі обґрунтованою і логічно пояснюється їхніми авторами. Розбіжність же в позиціях науковців пояснюється насамперед різними критеріями, обраними ними для класифікації злочинів у сфері господарської діяльності: якщо С.Я. Лихова в якості такого критерію обрала цінності, які порушуються в результаті вчинення певної групи господарських злочинів (права кредиторів), то А.М. Ключко і О.О. Круглова – сферу господарської діяльності, в якій відбуваються відповідні порушення законодавства (банківська та так звана сфера банкрутства відповідно).

Та навіть з урахуванням нашої «компромісності» щодо зазначеного питання, все ж дозволимо собі висловити припущення, що більш вдалою є класифікація злочинів у сфері господарської діяльності, заснована на їх поділі залежно від тих правоохоронюваних інтересів, які порушуються в результаті вчинення певної групи злочинів у сфері господарської діяльності, – як це і пропонують О.О. Дудоров та С.Я. Лихова, – а не тієї сфери господарської діяльності, в якій вчиняються відповідні порушення законодавства. Наша позиція пояснюється, по-перше, великою кількістю видів господарської

діяльності, а по-друге, складністю (інколи – неможливістю) застосування відповідного класифікуючого критерію стосовно інших злочинів, передбачених розділом VII КК України, які можуть вчинятися не в одній, а в багатьох сферах господарської діяльності (ст.ст. 205, 206, 206-2 тощо).

Не можемо залишити поза увагою і той факт, що крім ст.ст. 218-1, 220-1 та 220-2 А.М. Клочко відніс до групи злочинів у сфері банківської діяльності, які дослідник визначив як суспільно небезпечні діяння, спрямовані на заволодіння фінансовими ресурсами банківських установ або їх клієнтів, ще й склади злочинів, передбачені ст.ст. 200, 209, 219, 222, 231 та 232 КК України [5, с. 137–138].

Однак, після уважного аналізу позиції науковця, у нас виникли деякі сумніви щодо її аргументованості.

Так, незважаючи на всю умовність класифікації злочинів у сфері господарської діяльності, ми в жодному разі не можемо погодитись із віднесенням до злочинів у сфері банківської діяльності деліктів, передбачених ст.ст. 219, 222, 231 та 232 КК України. Видається, що беззастережно включивши ці діяння до розглядуваної групи злочинів, автор жодним чином не враховував запропоноване ним же визначення злочинів у сфері банківської діяльності, у тому числі таку їхню ознаку, як «спрямованість на заволодіння фінансовими ресурсами банківських установ або їх клієнтів».

Зокрема, у контексті сказаного хотілось би поставити юристу одразу два схожі та деякою мірою навіть риторичні запитання:

1) яким чином, наприклад, незаконне збирання відомостей, що містять комерційну таємницю (ст. 231), пов'язане із «заволодінням фінансовими ресурсами банківських установ або їх клієнтів»?

2) яким чином такі діяння, як доведення до банкрутства, наприклад, хімічного підприємства (ст. 219), або ж надання завідомо неправдивої інформації органам місцевого самоврядування з метою одержання субсидій (ст. 222) взагалі пов'язані зі злочинами у сфері банківської діяльності (тут вже не йдеться про «заволодіння фінансовими ресурсами банківських установ або їх клієнтів»)?

Враховуючи наведені аргументи, ми дійшли висновку про необґрунтованість запропонованої А.М. Клочком змістовної наповнюваності групи злочинів у сфері банківської діяльності.

По-друге, навіть за умови прийняття необхідності виділення на теоретичному рівні злочинів у сфері банківської діяльності, ми не можемо підтримати ініціативу А.М. Клочка щодо виділення цієї групи злочинів у окремий розділ Особливої частини КК України. Видається, що, розбалансовуючи таким чином та позбавляючи стрункості й так далеко не бездоганну систему Особливої частини КК України, такий крок при цьому не матиме жодних позитивних наслідків, зокрема і тих, про які зазна-

чав правознавець, обґрунтовуючи його необхідність. Невже А.М. Клочко справді сподівається, що виділення в окремий розділ злочинів у сфері банківської діяльності допоможе змінити на краще ситуацію із застосуванням відповідних заборон? З іншого боку, не можемо не запитати й про те, яким чином існуюча наразі система Особливої частини КК України заважає науковцям та практикам «з'ясувати специфіку і ступінь суспільної небезпеки, встановлювати причини й умови таких кримінальних правопорушень та уживати більш ефективні заходи щодо запобігання їм»?

Визначивши видовий, перейдемо до характеристики безпосереднього об'єкта злочину, закріпленого у ст. 218-1 КК України.

Зважаючи на недостатню кількість досліджень, присвячених проблематиці складу злочину, передбаченого ст. 218-1 КК України, для формування власної позиції щодо основного безпосереднього об'єкта доведення банку до неплатоспроможності ми змушені звертатись до напрацювань тих учених, які розглядали суміжні за змістом питання або ж про об'єкт злочину, передбаченого загальною нормою про доведення до банкрутства (ст. 219 КК України), або ж про безпосередній об'єкт злочинів у сфері банкрутства (ст.ст. 218–221 первинної редакції КК України)³.

На думку Г.М. Зеленова, основним безпосереднім об'єктом злочинів, передбачених ст.ст. 218–221 КК України, виступають цивільно-правові, у тому числі майново-господарські, податкові і трудові зобов'язання [7, с. 63]. Та видається, що самі собою «зобов'язання» навряд чи можуть бути визнані об'єктом злочину, що, до речі, побічно визнає і сам Г.М. Зеленов, відзначаючи, що в результаті вчинення вказаних злочинів грубо порушуються не зобов'язання, а установлений правовий порядок виникнення та виконання цих зобов'язань, у зв'язку з чим їх суб'єкти не отримують належного й зазнають збитків [7, с. 63].

А ось у тексті дисертації В.О. Улибіної чомусь зустрічаються одразу два «автономні» та абсолютно різні за змістом визначення основного безпосереднього об'єкта доведення до банкрутства. Спочатку дослідниця вказує, що це «суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом та які спрямовані на порушення ефективної і прибуткової економічної діяльності її суб'єктів, що, як наслідок, призводить до порушення майнових прав учасників даних відносин», але вже далі чомусь кардинально

³ Зрозуміло, що в цьому випадку йдеться про ті дослідження, які були виконані до ухвалення Закону України від 15 листопада 2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності», з набранням чинності положеннями якого в КК України залишилась лише одна стаття, що репрезентувала відповідну групу злочинів (ст. 219 КК України).

змінює свою думку, пропонуючи розуміти під ним «суспільні відносини, які визначають правові статуси учасників господарської діяльності до моменту, а також після моменту порушення господарським судом справи про банкрутство» [8, с. 91, 164].

Однак через цілу низку аргументів ми не можемо підтримати жодне із вказаних трактувань.

По-перше, виникає питання: яким чином об'єктом злочину можуть бути суспільні відносини, «які спрямовані на порушення ефективної та прибуткової економічної діяльності її суб'єктів», та як взагалі самі собою суспільні відносини можуть порушувати економічну діяльність? Можемо висловити лише припущення, що автор мала на увазі суспільні відносини, які покликані захищати відповідну економічну діяльність суб'єктів.

По-друге, вказуючи (в умовно першому визначенні) на спрямованість «на порушення ефективної та прибуткової економічної діяльності її суб'єктів, та, як наслідок, порушення майнових прав учасників даних відносин», науковець, вочевидь, не враховує того, що відповідні наслідки можуть бути спровоковані й іншими господарськими злочинами. Зокрема, йдеться про діяння, караність яких передбачена ст.ст. 206, 206-2, 223-1, 232-1 КК України тощо, кожне з яких спричиняє згадані юристом наслідки (порушує права учасників економічних відносин). Через це подібне визначення ми вважаємо таким, що не повною мірою відображає сутність злочину, передбаченого ст. 219 КК України.

По-третє, вважаємо, що умовно другий із запропонованих вище В.О. Улибіною варіантів визначення основного безпосереднього об'єкта доведення до банкрутства ще меншою мірою відображає антисуспільну спрямованість цього злочину навіть порівняно з небездоганим попереднім. Зокрема, для нас знову залишаються абсолютно не зрозумілими одразу дві обставини: 1) яким чином злочин, передбачений ст. 219 КК України, порушує правові статуси учасників господарської діяльності до, а також після моменту порушення господарським судом справи про банкрутство; 2) як взагалі можна порушити згадані «правові статуси учасників господарської діяльності»?

Б.М. Грек висловлює припущення, що безпосереднім об'єктом доведення до банкрутства є суспільні відносини, які підпадають під дію кримінального закону, оскільки вони направлені проти оздоровлення економіки, створення прошарку ефективних власників, забезпечення майнових інтересів кредиторів, у тому числі контролюючих органів держави, щодо задоволення своїх претензій за рахунок майна боржника – суб'єкта підприємницької діяльності, та інтересів інвесторів, задіяних у механізмі санації [9, с. 97]. Позитивно оцінюючи таке визначення і, зокрема, вказівку на порушення «майнових інтересів кредиторів щодо задоволення своїх вимог за рахунок майна борж-

ника», водночас вважаємо зайвим вживання автором загальних та характерних для будь-якого злочину в сфері господарської діяльності формулювань «оздоровлення економіки» та «створення прошарку ефективних власників», які лише розмивають уявлення про сутність злочину, передбаченого ст. 219 КК України.

Характеризуючи видовий об'єкт злочинів, передбачених ст.ст. 218–221 КК України, Г.Є. Болдарь зробила акцент на відносинах щодо запобігання неплатоспроможності суб'єктів господарської діяльності, внаслідок порушення яких виникає ризик заподіяння шкоди громадянам, юридичним особам та державі [10, с. 54–55].

О.І. Перепелиця, В.М. Киричко та В.Я. Тацій зазначають, що безпосереднім об'єктом злочинів у сфері банкрутства є суспільні відносини у сфері виконання суб'єктами господарської діяльності своїх фінансових зобов'язань [11, с. 230].

Видається, що обидві зазначені вище (як і багато інших) позиції доволі обґрунтовані та не позбавлені раціонального зерна. Однак, загалом погоджуючись із запропонованими трактуваннями, ми все ж таки вважаємо за доцільне підтримати твердження тих учених (Б.В. Волженкін, О.О. Дудоров та інші), які основним безпосереднім об'єктом доведення до банкрутства визнають права та інтереси кредиторів щодо задоволення їх вимог за рахунок майна боржника – суб'єкта підприємницької діяльності [12, с. 127; 2, с. 334]. Зроблений нами «вибір» обумовлений насамперед тим, що як критерій класифікації злочинів у сфері господарської діяльності ми обрали не сферу господарських відносин, в якій було вчинене відповідне посягання (сфера банкрутства (виконання майнових зобов'язань) у харківських правовознавців; відносини неплатоспроможності у Г.Є. Болдарь), а ті конкретні правоохоронювані інтереси, які порушуються в результаті вчинення відповідного злочину в сфері господарської діяльності (у нашому випадку – права кредиторів). Тому, намагаючись дотримуватись співвідношення філософських категорій «особливого» (видового об'єкта) та «конкретного» (безпосереднього об'єкта злочину), надалі будемо виходити з того, що основним безпосереднім об'єктом доведення до банкрутства є права кредиторів щодо задоволення їх вимог за рахунок майна боржника.

Як вже зазначалось, норма про доведення банку до неплатоспроможності є спеціальною відносно загальної статті про доведення до банкрутства. Більше того, у випадку зі ст. 218-1 КК України слід говорити про такий різновид спеціальної норми, який в юридичній літературі отримав назву «підпорядковано-спеціальних норм» [13, с. 112], для яких є характерним збіг основних об'єктів передбачених ними злочинів з об'єктами злочинів, передбачених відповідними загальними нормами (в нашому випадку це ст. 219 КК України), а основна відмінність

полягає у ступені небезпечності караних за ними посягань. Тому, визначаючи основний безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 218-1 КК України, будемо виходити з того, що він має перебувати в площині об'єкта злочину, передбаченого ст. 219 КК України, який умовно можна визнати «підвидовим» (у складі групи злочинів проти прав кредиторів) об'єктом будь-якого доведення до банкрутства, зокрема й доведення банку до неплатоспроможності.

Та при цьому обов'язково слід враховувати той факт, що в результаті доведення банку до неплатоспроможності матеріальна шкода може бути спричинена не лише кредиторам, а й державі (наприклад, у результаті вимушеної націоналізації банку). Так, урядовці визнали, що лише «порятунком» «ПриватБанку» потребує випуску облігацій внутрішньої державної позики в розмірі 116 млрд

800 млн грн. При цьому ще раз наголосимо, що у випадку з націоналізацією держава набуває статусу власника, а не кредитора банку. Тому при визначенні основного безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 218-1 КК України, замість формулювання «що забезпечують реалізацію прав та інтересів кредиторів банку, у тому числі держави», необхідно окремо вказати на інтереси держави, не пов'язані зі статусом кредитора.

Отже, враховуючи викладене вище, можна дійти висновку, що доведення банку до неплатоспроможності є одним із різновидів злочинів проти прав кредиторів, основним безпосереднім об'єктом якого є суспільні відносини, які забезпечують реалізацію прав та інтересів кредиторів банку щодо задоволення їхніх вимог за рахунок майна банку, а також державних інтересів, які можуть бути порушені в результаті визнання банку неплатоспроможним.

Список використаних джерел:

1. Тацій В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве / В.Я. Таций. – Х.: Вища школа, 1982. – 100 с.
2. Кримінальне право (Особлива частина): підруч. / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – [2-ге вид.]. – К.: Дакор, 2013. – 786 с.
3. Лихова С.Я. Характеристика предмета кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності / С.Я. Лихова // Юридичний вісник. – 2016. – № 3. – С. 157–162.
4. Круглова О.О. Доведення до банкрутства суб'єктів господарювання / О.О. Круглова // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 5. – С. 241–243.
5. Ключко А.М. Шляхи вдосконалення законодавства України щодо відповідальності за злочини у сфері банківської діяльності / А.М. Ключко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 3. – С. 136–140.
6. Дудоров О.О. Законодавство України про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності – час визначитись зі стратегією розвитку / О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2015. – № 2. – С. 215–263.
7. Зеленов Г.М. Злочини, які порушують установлений порядок виникнення та виконання майнових зобов'язань (кримінально-правова характеристика): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Зеленов Геннадій Михайлович. – Луганськ, 2009. – 227 с.
8. Улибіна В.О. Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Улибіна Вікторія Олександрівна. – К., 2014. – 255 с.
9. Грек Б.М. Кримінально-правова відповідальність за фіктивне банкрутство та доведення до банкрутства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Грек Борис Миколайович. – К., 2005. – 206 с.
10. Болдарь Г.Є. Незаконні дії у разі банкрутства: проблеми кримінально-правової кваліфікації та вдосконалення законодавства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Болдарь Галина Євгенівна. – Луганськ, 2007. – 226 с.
11. Кримінальне право України: Особлива частина: підруч. / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2010. – 608 с.
12. Волженкин Б.В. Экономические преступления. – СПб.: Юридический центр Пресс, 1999. – 312 с.
13. Кучер В.Г. Понятие и виды специальных норм Особенной части советского уголовного законодательства / В.Г. Кучер // Проблемы совершенствования советского законодательства. – 1990. – Вып. 48. – С. 110–115.

Євген Васілін

ПРО ОБ'ЄКТ ДОВЕДЕННЯ БАНКУ ДО НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ (СТ. 218-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Проаналізовано об'єкт злочину, передбаченого ст. 218-1 КК України. Висвітлено різні наукові позиції щодо видового та безпосереднього об'єкта доведення банку до неплатоспроможності, визначено його специфіку порівняно з об'єктом злочину, передбаченого загальною нормою про доведення до банкрутства.

Ключові слова: неплатоспроможність; банк; об'єкт злочину; господарська діяльність.

Евгений Васи́лин

ОБ ОБЪЕКТЕ ДОВЕДЕНИЯ БАНКА ДО НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ (СТ. 218-1 УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ)

Проанализирован объект преступления, предусмотренного ст. 218-1 УК Украины. Продемонстрированы разные научные позиции относительно видового и непосредственного объекта доведения банка к неплатежеспособности, определена его специфика по сравнению с объектом преступления, предусмотренного общей нормой о доведении до банкротства.

Ключевые слова: неплатежеспособность; банк; объект преступления; хозяйственная деятельность.

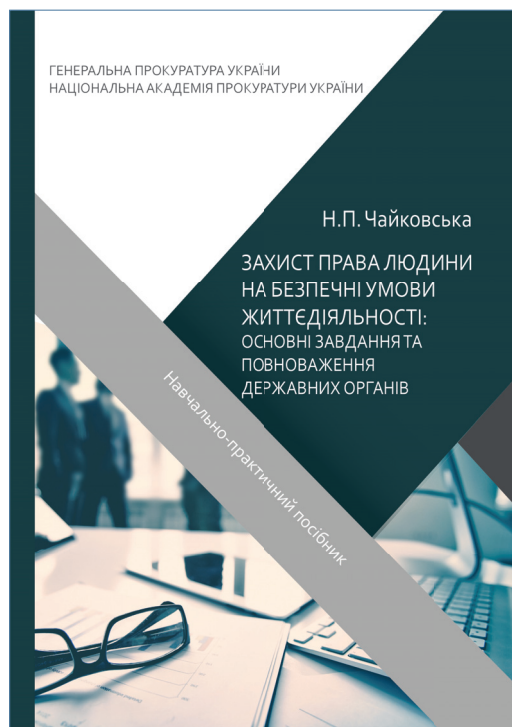
Evgenii Vasilin

ON THE OBJECT OF BRINGING THE BANK TO INSOLVENCY (ARTICLE 218-1 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE)

The object of the crime provided for in Art. 218-1 of the Criminal Code of Ukraine was analyzed in the article. Different scientific positions regarding the type and direct object of bringing the bank to insolvency are demonstrated, its specificity is compared with the object of the crime envisaged by the general rule on bringing to bankruptcy.

Keywords: insolvency; bank; object of crime; economic activity.

НОВІ ВИДАННЯ

Чайковська Н.П.

Захист права людини на безпечні умови життєдіяльності: основні завдання та повноваження державних органів: навч.-практ. посіб. / Н.П. Чайковська. – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – 198 с.

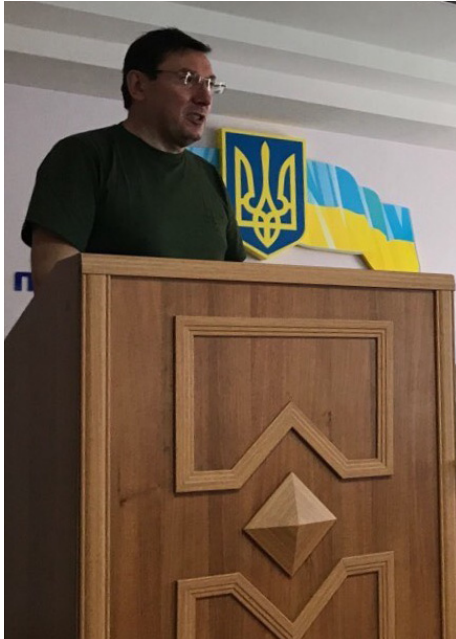
ISBN 978-617-7500-14-7

У навчально-практичному посібнику розглянуто загальні засади організації та здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про охорону праці. Наголошено на новелах законодавства, що регулює діяльність органів державного нагляду (контролю) у цій галузі. Проаналізовано відповідні положення проекту Трудового кодексу України.

Розкрито основні аспекти реалізації повноважень центральних органів виконавчої влади з питань нагляду (контролю) за додержанням законодавства у сферах охорони праці, ядерної та радіаційної безпеки, пожежної і техногенної безпеки. Висвітлено роль місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення належних умов праці. Розглянуто питання громадського контролю за додержанням законодавства про охорону праці.

Видання буде корисним для здобувачів вищої юридичної освіти за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими програмами на початковому, першому та другому рівнях вищої освіти, прокурорів, суддів, працівників органів правопорядку і всіх, хто цікавиться діяльністю органів державного нагляду (контролю) за охороною праці.

ЮРІЙ ЛУЦЕНКО ПРЕДСТАВИВ У КРАМАТОРСЬКУ НОВОГО КЕРІВНИКА ВІЙСЬКОВОЇ ПРОКУРАТУРИ СИЛ АТО

Під час робочої поїздки у Донецьку область Генеральний прокурор України Юрій Луценко представив прокурора Військової прокуратури сил антитерористичної операції підполковника юстиції Олега Ціцака.

У заході, який відбувся у місті Краматорську, взяли участь заступник Генерального прокурора – Головний військовий прокурор Анатолій Матіос, голова Донецької обласної військово-цивільної адміністрації Павло Жебрівський, керівники Національної поліції та Служби безпеки України в Донецькій області, а також представники командування сил АТО.

Юрій Луценко охарактеризував призначеного на посаду прокурора Військової прокуратури сил АТО як дієвого й активного керівника та висловив переконання у його здатності правильно організувати роботу.

Генеральний прокурор наголосив, з-поміж іншого, на завданні звернути увагу на прискорення реалізації Закону України «Про амністію у 2016 році» та завершити його виконання до кінця жовтня.

Окрім того, керівник відомства доручив Олегу Ціцаку проконтролю-

вати соціальні виплати військовослужбовцям, «перевірити дотримання соціальних стандартів, гарантованих законом для ветеранів, учасників бойових дій».

Юрій Луценко: Необхідно звертати увагу на ставлення до населення: ми маємо його відвойовувати не менше, ніж територію.

Також Генеральний прокурор зазначив, що нещодавно за ініціатииви Головного військового прокурора введено більш чітку систему фіксування обстрілів, руйнувань, поранення цивільних.

Новопризначений військовий прокурор подякував за довіру та пообіцяв докладати максимум зусиль у своїй роботі, а також зазначив, що припинення розкрадання бюджетних коштів на війні стане одним із основних напрямів роботи.

Довідково:

Ціцак Олег Васильович народився 7 червня 1975 року в місті Мукачевому Закарпатської області. У 1997 році закінчив Ужгородський державний університет за спеціальністю «правознавство».

Розпочав трудову діяльність у 1995 році. Працював у Державній податковій інспекції, в органах судової влади: помічником голови обласного суду Закарпатського обласного суду, суддею Мукачівського міського суду, суддею Ужгородського міського суду; в Міністерстві України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Із червня 2015 року обіймав посаду військового прокурора Ужгородського гарнізону Західного регіону України, з липня по серпень цього ж року тимчасово виконував обов'язки прокурора військової прокуратури Донецького гарнізону Південного регіону України, після цього був військовим прокурором Ужгородського гарнізону Західного регіону України.